

OSOBITOSTI PRESTANKA I STJECANJA PRAVA VLASNIŠTVA NA PODRTINAMA I POTONULIM STVARIMA

Dr. sc. VESNA SKORUPAN WOLFF*
Doc. dr. sc. ADRIANA VINCENCA PADOVAN**

UDK 347.799.2:656.045
656.085.3:368.025.7
347.792
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 13.3.2015.
Prihvaćeno za tisak: 15.4.2015.

Podrtine i potonule stvari koje su napuštene, ili izgubljene, ili im je vlasnik nepoznat, ili ih ovlaštena osoba ne namjerava vaditi, su predmeti podvrgnuti posebnom stvarnopravnom uređenju. Pomorski zakonik (PZ) služi kao pravni temelj stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima za slučajeve za koje opće stvarno pravo to ne predviđa. To su: nalaz stvari u moru i stjecanje vlasništva u korist Republike Hrvatske na podrtinama i potonulim stvarima koje vlasnici nisu izvadili u roku od dvoje godine od kada su potonuli ili se nasukali. Dodatne specifičnosti odnose se na podrtine i potonule stvari koje imaju kulturni značaj. One uživaju posebnu zaštitu po propisima o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Analizira se uloga posebnog stvarnopravnog uređenja za prestanak i stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima kao i međusobni odnos posebnih pravila za podrtine i potonule stvari sadržanih u PZ-u i općih pravila stvarnog prava. Detaljno se proučavaju i prikazuju sve pojedinosti stjecanja i prestanka prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima. Rad pruža opširan komentar zakonskih odredbi noveliranog PZ-a iz 2013. godine i smjernice za njihovo tumačenje u praksi. Novo stvarnopravno uređenje za prestanak i stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima ocjenjuje se vrlo korisnom i važnom novinom u hrvatskom pomorskom pravu.

Ključne riječi: *podrtine; potonule stvari; pomorsko pravo; stvarno pravo; pravo vlasništva; Pomorski zakonik; nalaz stvari.*

1. UVODNA RAZMATRANJA

Pomorskim zakonikom¹ su uređena pitanja upravnopravne prirode, kao i imovinskoppravna pitanja o određenim aspektima obveznopravnih i stvarnopravnih odnosa u svezi podrtina i potonulih stvari. Predmet ovog rada su stvarnopravni aspekti i to pitanja prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima.

* Dr. sc. Vesna Skorupan Wolff, znanstvena savjetnica, Jadranski zavod Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Augusta Šenoje 4, 10000 Zagreb, e-mail: vesnas@hazu.hr

** Doc. dr. sc. Adriana Vincenca Padovan, znanstvena suradnica, Jadranski zavod Hrvatske akademije znanosti i mjetnosti, Augusta Šenoje 4, 10000 Zagreb, e-mail: avpadovan@hazu.hr

¹ Narodne novine broj 181/2004, 43/2006, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013 (u nastavku PZ).

Stjecanje i prestanak prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima odvija se prema odgovarajućim pravilima: a) općeg stvarnoga prava o stjecanju i prestanku prava vlasništva na pokretninama, b) PZ-a o stjecanju i prestanku prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima za one slučajeve za koje su PZ-om posebno određene pretpostavke za stjecanje i prestanak prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima i c) Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara² za podrtine i potonule stvari koje imaju obilježja kulturnog dobra.

Prema pravnom kriteriju određuje se što predstavlja podrtinu odnosno potonulu stvar. PZ-om je određeno značenje tih pojmova. Posebno stvarnopravno uređenje predviđeno PZ-om primjenjuje se na podrtine i potonule stvari koje se nalaze u *teritorijalnom moru* i *unutarnjim morskim vodama* Republike Hrvatske. Posebnim oblicima stjecanja prava vlasništva na temelju PZ-a obuhvaćene su podrtine i potonule stvari koje su napuštene, ili izgubljene ili im je vlasnik nepoznat, ili ih ovlaštena osoba ne namjerava vaditi. Kao kriterij po kojem su podrtine i potonule stvari podvrgnute posebnom stvarnopravnom uređenju, služe neka osobita svojstva podrtina i potonulih stvari te mjesto gdje one leže, a to je more ili morska obala kao opće dobro na kojem se nalaze. Znači, PZ iz određenih pravno-političkih razloga otvara mogućnost da pravni subjekti u određenim prilikama steknu pravo vlasništva na podrtinama ili potonulim stvarima na temelju tog zakona i u onim slučajevima u kojima ne bi dolazilo do stjecanja na temelju normi općeg stvarnog prava iz Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.³

Riječ je o slučaju prestanka i prelaženja prava vlasništva na podrtinama odnosno potonulim stvarima:

- a) koje vlasnik nije izvadio u roku od dvije godine od dana kada su potonule ili se nasukale, vlasništvo na njima stječe Republika Hrvatska, te
- b) koje su nađene u moru, primjenom instituta nalaza stvari u moru, a vlasništvo na izvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari stječe poštenu nalaznik odnosno Republika Hrvatska.

Primjenom općih pravnih načela treba smatrati da na sve stvarnopravne odnose koji nisu izrijekom uređeni PZ-om ili posebnim stvarnopravnim uređenjem za kulturna dobra, na odgovarajući način treba primijeniti opća pravila stvarnog prava i to pravila ZV-a o stjecanju i prestanku prava vlasništva. Slijedom toga, pravo vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima stječe se i ono prestaje ako i kada se ispune pretpostavke koje su norme općega stvarnopravnog uređenja odredile za stjecanje i prestanak prava vlasništva na pokretninama. Znači, primjenjuju se odredbe ZV-a o stjecanju vlasništva na temelju pravnog posla, nasljeđivanja i

---

² Narodne novine br. 69/99, 151/2003, 157/2003, 87/2009, 88/2010, 61/2011, 25/2012, 136/2012, 157/2013, 152/2014 (u nastavku ZZOKD).

³ Narodne novine br. 91/1996, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 143/2012 (u nastavku ZV).

odluke suda kao pravnim temeljima stjecanja. Međutim, u odnosu na neka opća pravila stvarnoga prava o osnivanju, prelaženju i prestanku prava vlasništva na pokretninama, postoje određene posebnosti za podrtine i potonule stvari. Pravo vlasništva na podrtinama odnosno potonulim stvarima ne može se steći priraštanjem, prisvojenjem, dosjelošću i nalazom stvari kao oblicima stjecanja prava vlasništva na temelju ZV-a.

U radu autorice analiziraju sve temelje i načine prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima te ulogu posebnog stvarnopravnog uređenja za prestanak i stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima kao i međusobni odnos posebnih pravila za podrtine i potonule stvari sadržane u PZ-u i općih pravila stvarnog prava. Podrtine i potonule stvari koje imaju neki posebni kulturni značaj uživaju dodatnu, posebnu zaštitu po propisima o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, pa se ukazuje i na odnos specijalnih odredbi PZ-a prema posebnom pravnom uređenju za kulturna dobra i međunarodnoj regulativi u tom području.

2. RAZLOZI UVOĐENJA POSEBNOG STVARNOPRAVNOG UREĐENJA ZA PRESTANAK I STJECANJE PRAVA VLASNIŠTVA NA PODRTINAMA I POTONULIM STVARIMA

U našem suvremenom pravnom poretku postoji više posebnih stvarnopravnih uređenja za pojedine vrste stvari. Objekt (predmet) svakog posebnog stvarnopravnog uređenja jest neka određena vrsta stvari koja je obilježena onim svojim posebnim svojstvima, funkcijom ili namjenom u društvenom i/ili gospodarskom životu zbog koje je Ustavom Republike Hrvatske ili zakonom proglašena dobrom od velikog i širokog općeg interesa, tj. od interesa za Republiku Hrvatsku.⁴ Posebna stvarnopravna uređenja postoje za brodove, zrakoplove, građevinska zemljišta, poljoprivredna zemljišta, šume i šumska zemljišta, groblja, more, morsku obalu i otoke, vode i vodno dobro, rudno blago, biljni i životinjski svijet, kulturna dobra i arhivsku građu, javne ceste, željezničku infrastrukturu, elektroničke komunikacije, rudarske objekte i postrojenja, lovišta. Broj posebnih stvarnopravnih uređenja nije konačan, on raste te se širi područje njihova djelovanja.⁵

⁴ Gavella Nikola; Ernst Hano; Belaj Vlado; Jug Jadranko; Nikšić Saša; Gliha Igor; Josipović Tatjana; Radionov Nikoleta; Marin Jasenko; Baretić Marko, *Stvarno pravo – posebna pravna uređenja*, svezak treći, Narodne novine, Zagreb, 2011., str. 10.

⁵ GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, svezak treći, op. cit. bilj. 4, str. 30 i 31, naglašava: "S ustavnim instrumentom za uspostavljanje posebnih pravnih uređenja za pojedine vrste stvari, treba dakle baratati oprezno, štedljivo i isključivo svrsishodno. Potrebno je stoga utvrditi kriterije za prosudbu umjerenosti i oportunitosti uspostave i postojanja takvih posebnih pravnih uređenja, pa se potom ravnati prema tim kriterijima. Za svaku bi pojedinu vrstu trebalo pažljivo prosuditi postoji li zaista potreba za uspostavom posebnog pravnog uređenja ili bi se taj interes mogao dovoljno dobro štititi i ostvarivati primjenom pravila općega stvarnog uređenja".

Ustavni temelj za osnivanje posebnih stvarnopravnih uređenja za pojedina dobra daje odredba čl. 52. Ustava Republike Hrvatske kojom je određeno da predmetom posebnih stvarnopravnih uređenja mogu biti jedino one vrste stvari koje su od interesa za Republiku Hrvatsku zbog svojih svojstava, funkcije i/ili namjene.⁶ Ustav Republike Hrvatske podrtine i potonule stvari ne proglašava neposredno dobrima od interesa za Republiku Hrvatsku kao što je to slučaj s morem, morskom obalom i otocima, vodom, zračnim prostorom, rudnim blagom i drugim prirodnim bogatstvima, za koje je neposredno ustavnom odredbom određeno da su od interesa za Republiku Hrvatsku. Podrtine i potonule stvari ulaze u kategoriju stvari za koje Ustav Republike Hrvatske omogućuje da im se zakonom da takav status. Pažljiva prosudba pokazuje da je u pogledu podrtina i potonulih stvari neophodno uspostavljanje posebnog pravnog uređenja. Podrtine i potonule stvari mogu biti stvari od osobitog kulturnog, povijesnog, gospodarskog i ekološkog značenja, pa je za njih, zbog njihovih svojstava, funkcije i/ili namjene u društvenom i gospodarskom životu uspostavljeno posebno stvarnopravno uređenje u svezi s prestankom i stjecanjem prava vlasništva na njima.

Za određivanje sadržaja posebnog uređenja odlučna je uloga koju posebno stvarnopravno uređenje za podrtine i potonule stvari treba igrati u zaštiti i ostvarivanju interesa Republike Hrvatske, ali i širih društvenih i gospodarskih interesa. Nužno je objasniti zbog kojih pravno-političkih i gospodarskih razloga zakonodavac otvara mogućnost da pravni subjekti u određenim prilikama steknu vlasništvo na podrtini odnosno potonuloj stvari na temelju PZ-a kao zakonskog temelja stjecanja.

Podrtine i potonule stvari imaju specifična svojstva. Mogu predstavljati opasnost za onečišćenje, sigurnost plovidbe, povezane interese.⁷ Njihovo bitno obilježje je da su to predmeti koji su potonuli ili su nasukani pa zbog mjesta na kojem se nalaze, a to je obala, teritorijalno more, unutarnje morske vode ili epikontinentalni pojas Republike Hrvatske, od osobitog su interesa za Republiku Hrvatsku. Republika Hrvatska nad spomenutim (morskim pojasevima) područjima svog državnog teritorija provodi upravni nadzor u svezi sigurnosti plovidbe, zaštite od onečišćenja, i sl.

Zbog toga, mnogi pravni odnosi u pogledu podrtina i potonulih stvari uspostavljaju se normama upravnog prava i djeluju pod odlučujućim utjecajem javne vlasti. To se primarno odnosi na podrtine i potonule stvari koje su opasne i na koje se primjenjuju pravila PZ-a o obveznom uklanjanju. Pravila su usmjerena na dodjeljivanje niza ovlaštenja upravnim tijelima koja se odnose na poduzimanje mjera u svakom slučaju kada podrtina odnosno potonula stvar predstavlja opasnost i potrebno je njezino uklanjanje. U pogledu vađenja podrtina i potonulih stvari koje nisu opasne i ne podliježu pravilima o obveznom uklanjanju, nadležne lučke kapetanije provode upravni postupak u kojem se odlučuje o dozvoli za vađenje. Također, određuje se

⁶ Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst), Narodne novine br. 85/2010.

⁷ PZ definira povezane interese kao interese izravno ugrožene podrtinom, odnosno potonulom stvari ili interese kojima prijeti opasnost od podrtine odnosno potonule stvari (čl. 840.a. st. 1. t. 5. PZ-a).

nadležnost upravnih tijela u postupku odlučivanja kada se može poštenim nalažnicima dozvoliti vađenje podrtine odnosno potonule stvari te se propisuju mjere postupanja s izvađenim podrtinama odnosno potonulim stvarima ako je vađenje poduzeo poštenu nalaznik odnosno lučka kapetanija. U općem društvenom i gospodarskom interesu može biti da se u određenim slučajevima omogući trećim osobama vađenje i iskorištavanje podrtina i potonulih stvari koje njihov vlasnik nije izvadio, znači, daljnje stvarnopravno raspolaganje s onim podrtinama i potonulim stvarima koje su napuštene, ili izgubljene, ili im je vlasnik nepoznat, ili ih ne namjerava vaditi. Radi se o predmetima koji najčešće imaju određenu preostalu vrijednost i mogu se koristiti ili prodati kao sekundarne sirovine, znači iskoristiti u određene komercijalne svrhe. S druge strane nije nužno da sve podrtine i potonule stvari budu izvađene iz mora. Interes Republike Hrvatske u odnosu na *neizvađene* podrtine i potonule stvari može biti mogućnost njihove specifične uporabe, kojom će se njihova posebna svojstva iskorištavati za zadovoljavanje nekih društvenih i gospodarskih potreba, npr. mrjestilište, ronilačka atrakcija i sl.

U svakom slučaju važno je postići pravnu sigurnost u pogledu svih stvarnopravnih pitanja koja se odnose na mogućnost stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima. Ostvarivanje toga cilja zahtijeva da se u pogledu prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima uspostave određene osobitosti u odnosu na opće stvarnopravno uređenje. Ti se ciljevi ne mogu ostvariti primjenom normi općeg stvarnog prava. Pravila ZV-a o stjecanju prava vlasništva na temelju zakona kao stjecanje priraštajem, prisvojenjem, dosjelošću i nalazom stvari ne dolaze u obzir u odnosu na podrtine odnosno potonule stvari. Potrebno je otvoriti nove oblike stjecanja na temelju zakona. Znači, potrebno je kreiranje posebnog stvarnopravnog uređenja koje će svojim normama određivati posebne (specifične) pretpostavke koje moraju biti ispunjene za prestanak i za stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima u određenim slučajevima. Uvođenje novog pravnog uređenja važno je i radi boljeg uklapanja posebnog pravnog uređenja u cjelinu pravnog poretka. Znači, važan razlog uvođenja posebnog stvarnopravnog uređenja za prestanak i stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima je bolja prilagođenost posebnog pravnog uređenja životnim potrebama i potreba njegovog razvoja.

3. POJMOVI PODRTINA I POTONULA STVAR

3.1. Podrtina

PZ u čl. 840.a. točka 1) određuje značenje pojma *podrtina nastala nakon pomorske nesreće* (u nastavku podrtina). Podrtina je potonuli ili nasukani plovni ili plutajući

objekt.⁸ Nadalje, podrtina je i bilo koji dio potonulog ili nasukanog plovnog ili plutajućeg objekta, uključujući svaki predmet koji se nalazi ili se nalazio na tom objektu ili svaki predmet koji je nestao u moru s plovnog ili plutajućeg objekta i koji je nasukan, potonuo ili ostavljen da pluta. Osim toga, podrtinom se smatra i plovni ili plutajući objekt koji će uskoro potonuti ili se nasukati, ili se to opravdano može očekivati, ako još nisu poduzete učinkovite mjere radi pomoći tom objektu ili drugoj ugroženoj imovini. Znači, važno je da plovni ili plutajući objekt koji će uskoro potonuti ili se nasukati ako su učinkovite mjere spašavanja u tijeku *nije* podrtina. Pojam podrtina ne odnosi se na plutajuće ni na fiksne platforme koje su u vrijeme pomorske nesreće bile postavljene za istraživanje ili eksploataciju podmorja (čl. 840.a. točka 1. e) PZ-a).⁹ Drugim riječima, takve platforme isključene su iz primjene odredbi o uklanjanju i vađenju podrtina.

Za pojam podrtina relevantno je iz kojih razloga je stvar potonula ili se nasukala te odakle je stvar potonula ili se nasukala. Potonuće ili nasukavanje mora biti posljedica pomorske nesreće.¹⁰ Uz to, odlučno je da se radi o samom plovnom ili plutajućem objektu ili njegovom dijelu potonulom ili nasukanom nakon pomorske nesreće ili da konkretan potonuli i nasukani predmet potječe s plovnog ili plutajućeg objekta, a ne iz zraka, sa kopna i sl.

PZ pojmom podrtina obuhvaća i ratne brodove jer ratni brodovi ulaze u opseg pojma plovni objekt iz PZ-a.¹¹

⁸ Prema čl. 5. točka 3) PZ-a plovni objekt jest pomorski objekt namijenjen za plovidbu morem. Plovni objekt može biti brod, ratni brod, jahta ili brodica. Prema čl. 5. točka 13) PZ-a plutajući objekt jest pomorski objekt stalno privezan ili usidren na moru, koji nije namijenjen za plovidbu (npr. plutajući dok, plutajuće skladište, plutajući restoran, plutajuća elektrana, pontonski most, pontonska marina i sl.). Važno je napomenuti da je definicija pojma podrtina preuzeta u PZ iz Međunarodne konvencije o uklanjanju podrtina (u nastavku WRC). U WRC-u koristi se pojam brod (eng. Vessel) koji je WRC-om definiran: "Brod je svako pomorsko plovilo, uključujući hidrokrilne brodove, plovila na zračnom jastuku, ronilice, plutajuće objekte i plutajuće platforme osim kada su takve platforme postavljene za istraživanje, iskorištavanje ili proizvodnju mineralnih bogatstava morskog dna." U PZ-u umjesto pojma brod koriste se pojmovi plovni i plutajući objekt jer je navedena definicija broda iz WRC-a šira od definicije broda iz čl. 5. točka 4. PZ-a. Ona obuhvaća sve plovne i plutajuće objekte kako su definirani PZ-om, isključujući plutajuće pomorske platforme dok su angažirane u istraživanju ili eksploataciji podmorja.

⁹ Platforme postavljene za istraživanje podmorja isključene su i iz primjene odredbi PZ-a o spašavanju (čl. 763. PZ-a). Razlog je njihova komplicirana tehnologija pri obavljanju podmorskih radova kao i skupa i složena oprema platformi i sličnih naprava. Takvi objekti podliježu specijalnim i detaljnim sigurnosnim planovima za postupanje u rizičnim situacijama.

¹⁰ Bitna odrednica pojma podrtina jest da je ona nastala nakon pomorske nesreće. Pojam pomorske nesreće je široko definiran u čl. 840.a. točka 3) PZ-a. Pomorska nesreća je sudar plovnih ili plutajućih objekata, nasukanje ili druga plovidbena nezgoda, ili drugi događaj na plovnom odnosno plutajućem objektu ili izvan njega koji uzrokuje materijalnu štetu ili predstavlja neposrednu opasnost od nastanka materijalne štete na plovnom odnosno plutajućem objektu ili njegovu teretu. Činjenica da je podrtina nastala kao posljedica pomorske nesreće je neoboriva zakonska presumpcija.

¹¹ WRC se ne primjenjuje na ratne ili druge brodove koji su u vlasništvu države ili ih ona iskorištava isključivo za gospodarske djelatnosti, osim ako država ne odluči drugačije (čl. 4. st. 2. WRC-a).

3.2. Potonula stvar

PZ definira podrtinu po uzoru na WRC, pa je definiciju *potonule stvari* iz PZ-a trebalo adekvatno suziti kako ne bi bilo preklapanja pojmova podrtina i potonula stvar. Prema novouvedenoj definiciji potonule stvari iz PZ-a, potonula stvar jest bilo koja stvar koja nije obuhvaćena pravnim pojmom podrtina, a koja je potonula ili se nasukala u moru, ili koja će uskoro potonuti ili se nasukati ili se to opravdano može očekivati, ako još nisu poduzete učinkovite mjere radi spašavanja te stvari.¹² To znači, da u opseg pojma potonule stvari ulaze primjerice zrakoplovi, vozila, njihovi tereti ili njihovi dijelovi, dijelovi građevina, potonule ili nasukane lučke naprave i oprema, mostovi, njihovi dijelovi te bilo koje druge stvari koje su s obale ili iz zraka dospjele u more pa potonule, nasukale se ili su ostavljene da plutaju bez nadzora. Za razliku od toga, ako stvar potječe s plovnog ili plutajućeg objekta takva stvar će biti podrtina pod uvjetom da udovoljava ostalim elementima definicije pojma podrtina. Plutajuće platforme koje su u vrijeme pomorske nesreće bile postavljene za istraživanje ili eksploataciju podmorja, obuhvaćene su pojmom potonule stvari.

4. STJECANJE PRAVA VLASNIŠTVA NA PODRTINAMA I POTONULIM STVARIMA

4.1. Općenito

Stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima odvija se prema odgovarajućim pravilima:

- a) općeg stvarnoga prava o stjecanju i prestanku prava vlasništva na pokretinama,
- b) PZ-a o stjecanju i prestanku prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima za one slučajeve za koje su PZ-om posebno određene pretpostavke za stjecanje i prestanak prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima,
- c) ZZOKD-a za podrtine i potonule stvari koje imaju obilježja kulturnog dobra.

Vlasništvo se na podrtini odnosno potonuloj stvari može steći tako da s dotadašnjeg vlasnika prijeđe na stjecatelja na temelju pravnog posla ili nasljeđivanjem;¹³ radi se o derivativnom (izvedenom) stjecanju prava vlasništva. Također, na temelju odredbi PZ-a kao posebnog zakona dolazi do derivativnog stjecanja prava vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari. Slučajevi stjecanja prava vlasništva na podrtinama odnosno potonulim stvarima na temelju PZ-a su: a) nalaz stvari u moru i b) stjecanje vlasništva Republike Hrvatske na podrtini odnosno potonuloj stvari koju vlasnik nije izvadio u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili

---

¹² Čl. 840.a. točka 2) PZ-a.

¹³ O stjecanju na temelju pravnog posla infra t. 4.2.1., nasljeđivanjem infra t. 4.2.3.

se nasukala.¹⁴ Naime, pravo vlasništva prelazi s dotadašnjeg vlasnika na Republiku Hrvatsku odnosno poštenog nalaznika. To znači da je takvo stjecanje vlasništva podrtine odnosno potonule stvari izvedeno (derivativno), što je iznimka od načela da se na temelju zakona pravo vlasništva stječe izvorno.

Nije moguće da u praksi dođe do stjecanja vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari priraštajem stvari, ubiranjem, prisvojenjem, dosjelošću i nalazom kao oblicima stjecanja prava vlasništva na temelju ZV-a kao zakonskom temelju stjecanja.¹⁵ Znači, pravo vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari ne može se steći njegovim osnivanjem, tako da određeni subjekt stječe određenu podrtinu odnosno potonulu stvar izvorno (originarno).

Da bi određena osoba postala vlasnikom određene podrtine odnosno potonule stvari, ona mora pod zakonom predviđenim pretpostavkama steći pravo vlasništva te stvari.

Opće pretpostavke koje moraju biti ispunjene da bi došlo do stjecanja prava vlasništva jesu: a) sposobnost predmeta da se na njemu stekne pravo vlasništva,¹⁶ b) sposobnost stjecatelja da stekne pravo vlasništva na tom predmetu¹⁷ i c) pravni temelj stjecanja.

¹⁴ Na temelju odredbi posebnog zakona prestat će pravo vlasništva kada se ispune zakonom predviđene pretpostavke za to i na način kakav taj zakon odredi. Riječ je o prestanku prava vlasništva koje nije posljedica tuđeg izvornog stjecanja, nego je njegov uzrok – ako zakon učini da neko pravo vlasništva prestane, otvara se time prostor stjecanju novog prava vlasništva na toj stvari. Tako objašnjava Gavella Nikola; Josipović Tatjana; Gliha Igor; Belaj Vlado; Stipković Zlatan, *Stvarno pravo*, Informator, Zagreb, 1998., str. 493.

¹⁵ O nemogućnosti stjecanja prava vlasništva priraštanjem, prisvojenjem, dosjelošću i nalazom stvari kao oblicima stjecanja prava vlasništva na temelju ZV-a, *infra* t. 4.2.4.1.

¹⁶ Prema ZV-u, objekt prava vlasništva može biti samo pojedinačno određena stvar (čl. 5. st. 1. ZV-a). To znači, da bi određena podrtina ili potonula stvar mogla biti predmetom prava vlasništva, ona mora biti individualizirana na način da se po određenim karakteristikama i obilježjima razlikuje od ostalih podrtina odnosno potonulih stvari. Način individualizacije nije propisom definiran, a podrtina ili potonula stvar moći će se individualizirati odgovarajućim opisom podrtine, u smislu podataka relevantnih za konkretnu podrtinu. Primjerice ako se radi o podrtini nekog plovnog objekta, njega mogu individualizirati određeni serijski brojevi proizvođača, registarske oznake, godina proizvodnje i sl. Kulturna dobra upisuju se u Registar. Registar je javna knjiga koju vodi Ministarstvo kulture (čl. 14. ZZOKD-a), a to znači da se podrtine ili potonule stvari koje imaju obilježja kulturnih dobara mogu individualizirati odgovarajućim podacima sadržanim u registru kulturnih dobara.

¹⁷ Posebno stvarnopravno uređenje predviđeno za podrtine i potonule stvari, osim za kulturna dobra ne predviđa nikakva ograničenja u pogledu sposobnosti određene osobe za stjecanje prava vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari. Znači, svatko tko predstavlja pravni subjekt, dakle tko ima pravnu sposobnost, može steći pravo vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari. Posebnost su kulturna dobra. Prema posebnim pravilima PZ-a ako je vađenje stvari koja ima značaj kulturnog dobra poduzeo poštenu nalaznik, a vlasnik se ne javi odnosno odbije preuzeti stvar, takva podrtina odnosno potonula stvar postaje vlasništvo Republike Hrvatske. Znači, na temelju instituta nalaza stvari u moru poštenu nalaznik ne može steći vlasništvo na podrtini odnosno potonuloj stvari koja ima obilježja kulturnog dobra (čl. 840.f. st. 1. PZ-a). Nadalje, podrtine ili potonule stvari koje u naravi predstavljaju novac, dragocjenost, arhivsku građu od općeg kulturnog interesa i drugu stvar od vrijednosti kojoj se više ne može utvrditi vlasnik su vlasništvo Republike Hrvatske neovisno o tome koliko su dugo u moru (čl. 840.č. st. 2. PZ-a).

Jedna od pretpostavki stjecanja prava vlasništva jest valjani pravni temelj za to stjecanje (valjani pravni naslov stjecanja, pravna osnova, *iustus titulus, titulus acquirendi*) u smislu postojanja mogućnosti u pravnom poretku da se stekne pravo vlasništva.¹⁸ Kao pravni temelj stjecanja u našem pravnom poretku služe: a) pravni poslovi kojima je cilj (*causa*) stjecanje prava vlasništva, b) odluke suda, odnosno druge nadležne vlasti usmjerene na stjecanje prava vlasništva, c) nasljeđivanje i d) neposredno zakon, što znači činjenice koje su zakonom određene kao pretpostavke stjecanja tih prava.¹⁹

4.2. Temelji i načini stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima

4.2.1. Stjecanje na temelju pravnog posla

Podrtine i potonule stvari u pravnom su prometu, pa je pravo vlasništva na njima prenosivo na temelju pravnog posla. ZZKD-om su propisana određena ograničenja u prometu kulturnim dobrima.²⁰

Stjecanje prava vlasništva na temelju pravnog posla izvedeno je (derivativno) stjecanje prava vlasništva. Na temelju pravnog posla, pravo vlasništva s dotadašnjeg prelazi na novog vlasnika, s onim sadržajem i u onom obujmu koji su postojali i kod dotadašnjeg vlasnika.²¹

Da bi došlo do stjecanja prava vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari na temelju pravnog posla, pored općih pretpostavki²² moraju se ispuniti i sljedeće posebne pretpostavke: a) vlasništvo prednika, b) pravni posao kao pravni temelj tog stjecanja i c) odgovarajući način (*modus*) stjecanja. Do pravnog učinka stjecanja doći će u onom trenutku kada se sve navedene pretpostavke kumulativno ispune.

4.2.1.1. Vlasništvo prednika

Vlasništvo se derivativno može steći jedino od osobe koja je u trenutku stjecanja vlasnik podrtine odnosno potonule stvari koja se stječe. Znači, pravni posao se nužno mora sklopiti s vlasnikom podrtine odnosno potonule stvari.

Ako je podrtina koja je predmet stjecanja upisana u odgovarajući upisnik, točnije, ako plovni objekt (brod, jahta ili brodica) koji je postao podrtina zbog propasti nije brisan iz upisnika, da bi se na temelju pravnog posla steklo pravo vlasništva

---

¹⁸ GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 320.

¹⁹ Čl. 114. st. 1. ZV-a, opširnije o pretpostavkama stjecanja prava vlasništva GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 320.

²⁰ Opširnije infra t. 4.2.6. Stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima koje imaju obilježja kulturnog dobra.

²¹ Čl. 115. st. 2. ZV-a.

²² Opširnije supra t. 4.1.

takve podrtine bit će potrebno to pravo upisati u odgovarajući upisnik. Pritom, ako se zahtijeva upis određenog registarskog prava, taj bi se upis trebao dopustiti u pravilu jedino protiv registarskog prednika dakle osobe koja je upisana u odgovarajući registar kao nositelj prava koje se stječe.²³ Čini se da bi u praksi čest slučaj mogao biti da u trenutku sklapanja pravnog posla imamo podrtinu u onom širokom značenju kako smo ju definirali u PZ-u, ali da u tom trenutku odnosni plovni ili plutajući objekt nije brisan iz odgovarajućeg upisnika. U toj fazi, dok još nije došlo do brisanja, može doći do prodaje potonulog ili nasukanog broda, odnosno plovnog ili plutajućeg objekta, koji se za potrebe odredbi o vađenju i uklanjanju podrtina ima smatrati podrtinom, ali zapravo je još uvijek brod odnosno plovni ili plutajući objekt upisan u odgovarajući upisnik.

Međutim, zbog opisanih posebnosti podrtina i potonulih stvari kao objekata stvarnih prava, prilikom stjecanja prava vlasništva na temelju pravnog posla pravilo o registarskom predniku ponekad se neće moći konzekventno provesti. Naime, takav je slučaj kada uslijed propasti brod, jahta ili plovni objekt koji je postao podrtina bude brisan iz odgovarajućeg upisnika. Pravo vlasništva prestaje propašću stvari koja je bila predmetom toga prava, no ostanu li neki ostaci stvari, vlasnik na njima zadržava vlasništvo.²⁴ Znači, propašću plovnog objekta nije prestalo vlasništvo njegovog dotadašnjeg vlasnika na podrtini toga plovnog objekta njegovim dijelovima i predmetima koji se nalaze ili su se nalazili ili su nestali u moru s plovnog ili plutajućeg objekta.²⁵

4.2.1.2. *Pravni posao*

Pravni temelj stjecanja prava vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari je valjani pravni posao kojemu je cilj stjecanje prava vlasništva podrtine odnosno potonule stvari, a vlasništvo s dotadašnjeg vlasnika prelazi na stjecatelja na način određen zakonom.²⁶ Pravni posao mora biti:

- i) objektivno valjan, te
- ii) kauzalan.²⁷

i) Valjanost pravnog posla prosuđuje se na temelju pravila obveznog prava. Treba smatrati da pravni posao na temelju kojega se stječe pravo vlasništva na podrtini plovnog objekta koji je upisan u odgovarajući upisnik mora biti sastavljen u pisanom obliku. Pisani oblik traži se u slučajevima kada je potrebno izvršiti upis

²³ Arg. iz čl. 40. Zakona o zemljišnim knjigama, Narodne novine br. 91/96, 114/01, 100/04, 107/07, 152/08, 55/13, 60/13.

²⁴ Čl. 169. st. 1. ZV-a.

²⁵ O prestanku prava vlasništva zbog propasti plovnog ili plutajućeg objekta opširnije *infra t. 5.2.5.*

²⁶ Čl. 115. st. 1. ZV-a.

²⁷ Arg. iz čl. 115. st. 1. ZV-a.

u javne knjige i druge javne registre u cilju publiciteta. Pisani oblik pravnog posla neće biti nužan za prijenos prava vlasništva podrtine plovnog objekta koji je brisan iz upisnika zbog propasti stvari te za pravni posao kojim se otuđuje potonula stvar.²⁸

ii) Gospodarski cilj (*causa*) pravnog posla jest stjecanje prava vlasništva, znači, da bi pravni posao mogao poslužiti kao pravni temelj stjecanja prava vlasništva podrtine odnosno potonule stvari, on mora biti usmjeren na stjecanje prava vlasništva.²⁹

4.2.1.3. Način stjecanja (*modus*)

Samim pravnim poslom, primjerice ugovorom o prodaji, ne prenosi se vlasništvo na podrtini odnosno potonuloj stvari, nego ugovor čini pravni temelj stjecanja (*titulus adquirendi*); uz to potreban je i odgovarajući način stjecanja.³⁰

Pravilo je da je predaja posjeda pokretne stvari način stjecanja vlasništva,³¹ ali zakon može odrediti drugačiji način stjecanja prava vlasništva za pojedine vrste pokretnih stvari. PZ-om je određeno da se vlasništvo na brodovima, jahtama, plutajućim objektima stječe upisom u odgovarajući upisnik.³² Dakle, akvizitivnu i publicitetnu funkciju kod brodova, jahti, plutajućih objekata ne vrši posjed, već upis u odgovarajući upisnik. Stoga na temelju pravnog posla način stjecanja nije predaja te stvari stjecatelju u samostalan posjed, već upis u odgovarajući upisnik.³³

Zbog posebnosti podrtina i potonulih stvari kao objekata stvarnih prava, prilikom stjecanja prava vlasništva podrtine odnosno potonule stvari na temelju pravnog posla postoji specifična situacija jer dolaze u obzir oba načina stjecanja prava vlasništva na podrtinama odnosno potonulim stvarima. Naime, ovisno o okolnostima slučaja, način (*modus*) stjecanja prava vlasništva na podrtini može biti:

- i) upis u odgovarajući upisnik ili
- ii) predaja stvari (podrtine ili potonule stvari) u samostalan posjed stjecatelju.

²⁸ Primjenjuje se opće pravilo ZOO-a prema kojem je ugovor sklopljen kada su se ugovorne strane suglasile o bitnim sastojcima ugovora (čl. 247. ZOO-a).

²⁹ Kazualnost pravnog posla decidirano se spominje u čl. 115. st. 1. ZV-a.

³⁰ Naše pravo prihvatilo je germanski sustav (Njemačka, Austrija, Švicarska) prijenosa vlasništva (*titulus + modus*), dok je u romanskom sustavu (Francuska, Italija) za prijenos vlasništva dovoljan ugovor (*titulus*). U angloameričkom pravu trenutak prijenosa vlasništva ovisi o volji ugovornih stranaka. Tako Gorenc, Vilim, *Zakon o obveznim odnosima i komentarom*, RriF, Zagreb, 1998., str. 586.

³¹ U našem ZV-u (čl. 116. st. 1.) stjecanje je uređeno po tradicijskom načelu, a predaja stvari u samostalan posjed stjecatelja je onaj čin koji je način (*modus*) stjecanja prava vlasništva na pokretnoj stvari, kada se to pravo stječe na temelju pravnog posla GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 325.

³² Čl. 214. st. 1. PZ-a propisano je da se pravo vlasništva i druga stvarna prava na brodu ili jahti mogu steći, prenijeti, ograničiti i ukinuti jedino upisom u upisnik brodova odnosno upisnik jahti. Čl. 107. PZ-a propisano je da se plutajući objekti upisuju u upisnik plutajućih objekata koje vodi lučka kapetanija za objekte koji se nalaze na njezinom području.

³³ Kada upis bude proveden, on djeluje *ex tunc* pa se smatra da je vlasništvo stečeno u trenutku kada je bio podnesen zahtjev za upis (čl. 120. st. 3. ZV-a).

Upis u upisnik brodova, jahti, plutajućih objekata je način stjecanja prava vlasništva ako je brod, jahta ili plutajući objekt koji je postao podrtina upisan u odgovarajući upisnik, točnije, ako nije zbog propasti brisan iz odgovarajućeg upisnika.

Predaja stvari u samostalan posjed, način je stjecanja prava vlasništva:

- a) za one podrtine brodova, jahti ili plutajućih objekata koji su brisani iz upisnika zbog propasti stvari,
- b) podrtine koje su u naravi predmeti koji se nalaze ili su se nalazili na plovnom ili plutajućem objektu koji je postao podrtina ili predmeti koji su nestali u moru s plovnog ili plutajućeg objekta,
- c) potonule stvari.

Predaja (tradicija) se u literaturi definira kao dvostrani čin koji poduzimaju dotadašnji posjednik i stjecatelj posjeda, s voljom prvoga da preda i drugoga da primi posjed stvari.³⁴ Ova obveza ispunjena je kad je stjecatelju omogućena faktična vlast na stvari odnosno faktično izvršavanje sadržaja prava.³⁵

Posjed se prenosi:

- a) predajom same stvari ili sredstva kojim stjecatelj ima vlast na stvari,³⁶ ili
- b) očitovanjem volje.³⁷

Predaja u užem smislu, naime tjelesna predaja stvari u posjed je dvostrani, voljni čin, koji se sastoji od toga što dotadašnji posjednik fizički predaje, a stjecatelj prima stvar u posjed, a koji je čin izvršen kada se stjecatelj s voljom prenositelja nađe u položaju da izvršava faktičnu vlast glede stvari.³⁸ Stjecanje činom tjelesne predaje podrtine odnosno potonule stvari može se odviti u dva oblika: pravom predajom (*traditio vera*) ili predajom stvari putem predaje sredstva posjedovanja.

Prava predaja moguća je samo kada se radi o stvarima čija obilježja to omogućavaju i koje se u trenutku predaje nalaze u neposrednom posjedu otuđivatelja. Prava predaja bit će u pravilu uvijek moguća ako je objekt predaje *izvađena* podrtina odnosno potonula stvar jer se izvađena podrtina odnosno potonula može uručiti stjecatelju tako da dotadašnji posjednik, želeći prenijeti posjed stvari na drugu osobu, uruči toj osobi određenu stvar, a ona je iz njegovih ruku primi u svoje, uspostavljajući time svoju faktičnu vlast glede te stvari.

³⁴ GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 133.

³⁵ Kačer Hrvoje; Radolović Aldo; Slakoper Zvonimir, *Zakon o obveznim odnosima s komentarom*, Poslovni zbornik, Zagreb, 2006., str. 390.

³⁶ Čl. 14. st. 1. ZV-a.

³⁷ Čl. 15. st. 1. PZ-a.

³⁸ Prema čl. 441. st. 1. ZOO-a kod ugovora o kupoprodaji preuzimanje stvari sastoji se od 1) poduzimanja potrebnih radnji da bi predaja bila moguća i 2) u odnošenju stvari. Odnosenje stvari ne može se shvatiti doslovno u smislu faktičnog odnošenja ili odvoženja stvari jer preuzeta stvar često neće promijeniti mjesto gdje se faktički nalazi – nego kao kupčevo uzimanje stvari pod faktičnu kontrolu odnosno vlast tj. njegov posjed, tako objašnjava KAČER et al. op. cit. bilj. 35, str. 444.

Međutim, kada je riječ o *neizvađenoj* podrtini odnosno potonuloj stvari, znači stvari koja je nasukana, potonula ili pluta, predaja posjeda neće biti izvršena materijalnom aprehenzijom podrtine odnosno potonule stvari već predajom sredstva kojim stjecatelj ima vlast na stvari ili očitovanjem volje.

Dvostrani čin prenošenja posjeda stvari može biti učinjen u obliku predaje neke druge stvari, a ne baš one čije je prelaženje u posjed primatelja cilj te predaje, ako stjecanjem te druge stvari u posjed ujedno bude prenesen i posjed one prve. Da bi se to zaista dogodilo, potrebno je, osim da u aktu predavanja te druge stvari bude implicirana i volja da se prenese posjed one prve, još i da je kroz posjedovanje te druge stvari stjecatelj ujedno faktično došao u vlast i one prve stvari. To će biti isključivo u slučaju ako je ta druga stvar sredstvo za izvršavanje akta faktične vlasti u pogledu one prve stvari.³⁹ Tako je npr. teretnica sredstvo posjedovanja stvari predanih na prijevoz i navedenih u toj ispravi.⁴⁰ Dakle, ako je podrtina koja je predmet pravnog posla u naravi teret koji se nalazi ili se nalazio na podrtini broda ili dijelovi tereta, predaja posjeda takve podrtine izvršit će se predajom teretnice kao sredstva posjedovanja. Ako podrtina u naravi predstavlja brod, jahtu, plutajući objekt koji su zbog propasti brisani iz odgovarajućeg upisnika ili njihove dijelove, valjan način za prijenos prava vlasništva temeljem pravnog posla bi bio predaja onih sredstava posjedovanja koji su relevantni za posjedovanje te podrtine. O kojim konkretnim sredstvima može biti riječ ovisi o okolnostima slučaja i činjenično je pitanje. Primjerice, ako se radi o brodu, jahti, plutajućem objektu koji su zbog propasti brisani iz upisnika, za novog stjecatelja podrtine relevantna je potvrda o brisanju⁴¹ ili drugi dokaz da je plovni objekt koji je postao podrtina brisan iz upisnika, odgovarajuća dokumentacija o pomorskoj nesreći u kojoj je nastala podrtina, fotografije ili druga dokumentacija koja opisuje podrtinu i definira mjesto gdje ona leži i sl. Naime, specifično je kod predaje posjeda *neizvađene* podrtine da su upravo to sredstva putem kojih vlasnik podrtine ima faktičnu vlast nad podrtinom, a činom njihove predaje stjecatelj uspostavlja svoju faktičnu vlast glede te podrtine. Znači, da bi mogao tražiti posjed potrebno je da novom stjecatelju (vlasniku) preda spomenuta sredstva kojima će stjecatelj steći faktičnu vlast na podrtini. Postulira se da novi stjecatelj želi vršiti posjedovni čin upravo na način da zatraži dozvolu za vađenje podrtine, pa on treba imati iste one isprave koje ima i bivši vlasnik, a koje mu omogućuju da vrši faktičnu vlast na stvari.⁴²

---

³⁹ Gavella Nikola: *Posjed stvari i prava*, Narodne novine, Zagreb, 1990., str. 51.

⁴⁰ Čl. 14. st. 3. ZV-a propisano je kada su za robu predanu prijevozniku ili skladištaru izdani vrijednosni papiri koji je zamjenjuju u pravnom prometu, predaja takva papira znači predaju robe.

⁴¹ Čl. 309. PZ-a propisano je da će lučka kapetanija koja je obavila upis brisanja broda iz upisnika brodova izdati stranci, na njezin zahtjev, potvrdu o brisanju.

⁴² Novi stjecatelj ne može nikad dobiti sadržaj koji bi prelazio ovlast bivšeg vlasnika, niti bi njegove ovlasti mogle ikada biti veće od onih koje ima bivši vlasnik.

ZV omogućava da se u određenim slučajevima posjed može prenijeti i očitovanjem volje tradenta i stjecatelja, znači njihovim pravnim poslom.⁴³ Stjecanje činom predaje izvršenim očitovanjem volje zbiva se bez fizičke predaje stvari, naime činom dvostranog očitovanja volje dotadašnjeg posjednika da predaje faktičnu vlast glede stvari stjecatelju, i stjecateljevog očitovanja volje da je prima.⁴⁴ Stjecanje činom predaje izvršenim očitovanjem volje moguće je ako je novi stjecatelj već od ranije prema van izvršavao vidljive akte faktične vlasti u pogledu stvari, pa za prenošenje posjeda nije potreban čin predaje.⁴⁵ Dovoljno je da između njega i njegova prednika dođe do prenošenja vlasti, a to se zbiva njihovim očitovanjem volje. Takvo prenošenje posjeda naziva se predaja kratkom rukom (*traditio brevi manu*). Očitovanje volje kojim se prenosi posjed je čin stjecanja posjeda, koji treba razlikovati od pravnog posla koji daje ovlast posjedovati. Tako je npr. kupoprodajni ugovor pravni temelj (naslov, titulus), a očitovanje volje kojim se prenosi posjed način (modus) stjecanja posjeda te stvari. Posrijedi su, dakle, dva različita pravna posla. To, naravno, ne isključuje mogućnost da se prigodom ugovaranja, npr. prodaje stvari, odmah ugovori i predaja, pa da to bude uglavak u tom ugovoru o prodaji.⁴⁶

Kada se posjed stječe pukim očitovanjem volje prenositelja i stjecatelja posjeda, tada ga se stječe činom koji nije vanjski vidljiv tjelesni čin, poduzet radi stjecanja posjeda već ulogu čina sjecanja igra očitovanje volje kao pravni posao kojim se prenosi posjed.⁴⁷ Da takvo vanjski nevidljivo prenošenje posjeda očitovanjem volje da se posjed predaje stjecatelju ne bi štetilo trećim osobama, postavljeno je pravilo da će predaja posjeda koja je izvršna samim očitovanjem volje djelovati prema trećima samo ako su o njoj obaviješteni, ili im je to inače poznato.⁴⁸

Slučajevi prenošenja posjeda podrtine odnosno potonule stvari kratkom rukom su mogući. Kratkim rukom može se prenijeti neposredan posjed podrtine na stjecatelja koji je do tada stvar posjedovao kao:

a) pomoćnik u posjedovanju,⁴⁹

⁴³ O predaji očitovanjem volje govori čl. 15. ZV-a.

⁴⁴ Opširnije GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 139. i GAVELLA *Posjed stvari i prava*, op. cit. bilj. 39, str. 53.

⁴⁵ Čl. 15. st. 1. ZV-a.

⁴⁶ GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 138 i 139.

⁴⁷ Opširnije GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 126 i str. 139.

⁴⁸ Čl. 15. st. 3. ZV-a.

⁴⁹ Osim osobno, posjednik može izvršavati svoju faktičnu vlast i pomoću druge osobe – pomoćnika u posjedovanju (čl. 12. ZV-a). Pomoćnik u posjedovanju može biti svaka osoba koja se s posjednikom stvari nalazi u a) radnom ili b) sličnom odnosu, ili c) u nečijem kućanstvu postupa pokoravajući se tuđim nalogima glede neke stvari, pa izvršava isključivo tuđu faktičnu vlast. Ona nema posjed stvari, nego je samo posjednikov pomoćnik u posjedovanju (čl. 12. st. 2. ZV-a). Pomoćnik u posjedovanju služi drugome kao oruđe njegovog posjedovanja, pa su čini koje pomoćnik u posjedovanju poduzima za toga drugova – čini tog drugoga. Mjerodavan je sadržaj, a ne pravni temelj njihovog odnosa. Tako objašnjava GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 114 i 115.

- b) nesamostalan posjednik i
- c) suvlasnik.

Prenošenje posjeda na osobu koja je i dotada izvršavala vanjski vidljive akte faktične vlasti u pogledu stvari, samo što time nije stvar posjedovala za sebe nego za drugoga, jer je postupala u ulozi njegova pomoćnika u posjedovanju, u praksi će se u odnosu na prijenos posjeda podrtine pojavljivati vrlo rijetko i u sferi je gotovo isključivo teorijske i akademske reglamentacije. O ovakvoj situaciji radit će se ako dotadašnji vlasnik plovnog objekta koji je postao podrtina proda tu podrtinu svom članu posade koji se i do tada služio tom stvari kao pomoćnik u posjedovanju. Također, luka nautičkog turizma je pomoćnik u posjedovanju ako po ugovoru o vezu luka postupa pokoravajući se nalogima vlasnika plovila, odnosno korisnika veza. Ako vlasnik plovila koje je postalo podrtina proda plovilo luci nautičkog turizma koja je do tada stvar posjedovala kao pomoćnik u posjedovanju, bit će moguće prenošenje posjeda kratkom rukom. U trenutku u kojem bude valjano očitovana volja prenositelja i stjecatelja, osoba koja je dotada bila pomoćnik u posjedovanju postaje neposrednim posjednikom stvari, prednikov neposredni posjed nastavlja se kao njezin neposredni posjed.

Drugi slučaj je kad se samostalan posjed prenosi na osobu koja je stvar i dotada neposredno posjedovala za sebe, ali kao nesamostalan posjednik koji priznaje višu vlast onog čiji posjed sada stječe. Ovakva predaja posjeda moguća je u slučaju ako je novi stjecatelj bio zakupoprimalatelj plovnog ili plutajućeg objekta koji je postao podrtina. Znači, ako vlasnik proda podrtinu onom koji ju je i do tada neposredno posjedovao kao zakupoprimalatelj, prenese se kratkom rukom samostalan vlasnički posjed te stvari na kupca, kako bi na taj način on postao vlasnikom stvari koju već ima u posjedu. Konkretno, u trenutku pomorske nesreće u kojoj je nastala podrtina zakupoprimalatelj je imao plovni objekt u zakupu, prijavio je podrtinu i posjeduje svu potrebnu dokumentaciju o pomorskoj nesreći, položaju i obilježjima podrtine. Također, on je kao ovlaštena osoba⁵⁰ u mogućnosti obratiti se sa zahtjevom da mu se odobri vađenje podrtine i na taj način može faktično izvršavati vlast nad stvari.

Isto je i kad u diobi suvlasničke stvari suvlasnik koji je neposredno posjedovao tu stvar za sebe (samostalno) i za ostale suvlasnike (nesamostalno) stekne tu stvar samo za sebe, jer u tom slučaju bez tjelesne predaje prelazi na njega dotadašnji posjed (posredan) njegovih suvlasnika, te se nastavlja kao njegov neposredni samostalni posjed.⁵¹

---

⁵⁰ Čl. 840.a. st. 1. toč. 8. PZ-a definira ovlaštenu osobu. Ovlaštena osoba jest osoba koja je vlasnik podrtine, odnosno potonule stvari, ili ima kakvo drugo pravo na temelju kojega je ovlaštena raspolagati tom stvari, odnosno podrtinom. Posebno, u odnosu na podrtinu, ovlaštena osoba je vlasnik, ili bilo koja pravna ili fizička osoba, kao što je poslovođa ili zakupoprimalatelj, koja je od vlasnika preuzela odgovornost za upravljanje plovnim odnosno plutajućim objektom i koja je, preuzimanjem te odgovornosti, preuzela sve obveze i odgovornosti kompanije kako je definirana u čl. 5. točki 34. PZ-a.

⁵¹ GAVELLA, *Posjed stvari i prava*, op. cit. bilj. 39, str. 54.

U slučajevima izvan gore opisanih, u odnosu na podrtinu odnosno potonulu stvar neposredan posjed ne može biti prenesen očitovanjem volje tradenta i stjecatelja, dakle njihovim pravnim poslom jer čl. 15. st. 1. ZV-a određuje da samim očitovanjem volje da se posjed predaje stjecatelju, novi stjecatelj može steći posjed samo ako je već u položaju da izvršava svoju vlast glede stvari. To u odnosu na podrtinu ili potonulu stvar nije moguće, osim u slučaju spomenutih suvlasničkog i zakupnog odnosa te radnog odnosa ili odnosa u kojem je luka nautičkog turizma postupala kao pomoćnik u posjedovanju, a koji su prethodili pravnom poslu na temelju kojeg se stječe podrtina.

4.2.1.3.1. *Posebno o načinu stjecanja kada Republika Hrvatska raspolaže podrtinom ili potonulom stvari na temelju pravnog posla*

Republika Hrvatska koja je postala vlasnikom podrtine ili potonule stvari može podrtinu odnosno potonulu stvar temeljem pravnog posla prenijeti na novog stjecatelja. U ovom slučaju može doći do prijenosa prava vlasništva na *neizvađenoj*, kao i na *izvađenoj* podrtini odnosno potonuloj stvari.

Ako je Republika Hrvatska na temelju čl. 840.č. st. 1. PZ-a stekla pravo vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari koju njezin vlasnik nije izvadio u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala, ona može prodati *neizvađenu* podrtinu odnosno potonulu stvar. U tom slučaju, na *neizvađenoj* podrtini i potonuloj stvari stjecanje prava vlasništva temeljem pravnog posla u pravilu će se odvijati ispunjavanjem zakonskih pretpostavki za stjecanje prava vlasništva na pokretninama. Postojat će valjan *titulus* i *modus* za stjecanje vlasništva nad *neizvađenom* podrtinom odnosno potonulom stvari ako je Republika Hrvatska kao otuđivatelj na temelju valjanog pravnog posla otuđila podrtinu ili potonulu stvar, a posjed je prenesen predajom odgovarajućeg sredstva kojim stjecatelj ima vlast na stvari. Znači, uz pravni posao kao naslov za stjecanje, potrebno je da je izvršen i onaj čin (akt) za koji je općim pravilima stvarnog prava propisano da je to odgovarajući način (modus) stjecanja tog prava. U ovom slučaju bit će riječ o predaji sredstva kojim će stjecatelj dobiti vlast nad stvari. Predaja očitovanjem volje neće biti moguća na *neizvađenoj* podrtini odnosno potonuloj stvari na kojoj je Republika Hrvatska na temelju PZ-a kao zakonskog temelja stekla pravo vlasništva jer ne mogu biti ispunjeni uvjeti iz čl. 15. st. 1. ZV-a o predaji očitovanjem volje koja je moguća samo ako je stjecatelj već u položaju da izvršava svoju vlast glede stvari. Manje je vjerojatno da podrtina plovnog ili plutajućeg objekta koju vlasnik nije izvadio u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala nije brisana iz odgovarajućeg upisnika. Međutim, ako se radi o slučaju da je takva podrtina (još uvijek) upisana u odgovarajući upisnik, moralo bi doći do upisa vlasništva Republike Hrvatske koja je vlasništvo stekla na temelju zakona, a tek onda Republika Hrvatska može prenijeti vlasništvo na temelju pravnog posla na novog stjecatelja, također na način da se novi stjecatelj upiše kao

vlasnik u odgovarajući upisnik. U tom slučaju način stjecanja nije predaja podrtine u samostalan posjed već upis prava vlasništva u odgovarajući upisnik.

Kao što je istaknuto, moguće je da Republika Hrvatska prodaje, točnije pravnim poslom prenosi na novog stjecatelja *izvađenu* podrtinu odnosno potonulu stvar. U tom kontekstu moguće su tri situacije: a) Republika Hrvatska prodaje *izvađenu* podrtinu koju je izvadila lučka kapetanija nakon što je Republika Hrvatska postala vlasnik podrtine odnosno potonule stvari temeljem čl. 840.č. st. 1. PZ-a, b) Republika Hrvatska prodaje *izvađenu* podrtinu koju je izvadila lučka kapetanija, a njezin originalni vlasnik nije preuzeo izvađenu stvar, pa je Republika Hrvatska stekla vlasništvo temeljem čl. 840.f. st. 1. b), u ovom slučaju nakon njezinog vađenja,⁵² c) Republika Hrvatska prodaje *izvađenu* podrtinu, koju je izvadio poštteni nalaznik ali je izričito odbio prihvatiti vlasništvo, pa je podrtina postala vlasništvo Republike Hrvatske na temelju čl. 840.f. st. 2. PZ-a, također nakon njezinog vađenja.

Ako je nadležna lučka kapetanija podrtinu, odnosno potonulu stvar koja je postala vlasništvo Republike Hrvatske izvadila, a Ministarstvo je *izvađenu* stvar prodalo na javnoj dražbi⁵³ te kada je Republika Hrvatska po PZ-u stekla vlasništvo nad podrtinom ili potonulom stvari nakon što je vađenje obavila lučka kapetanija, a vlasnik ju nije preuzeo, predaja posjeda izvršit će se predajom same stvari, znači materijalnom aprehenzijom. Ako se radi o slučaju koji je manje vjerojatan, a to je ako je riječ o podrtini plovnog objekta koji je još uvijek upisan u upisnik, način stjecanja bit će upis prava vlasništva novog vlasnika u odgovarajući upisnik. Naravno takav upis će biti moguć samo ako se Republika Hrvatska upisala kao vlasnik stvari koju je stekla primjenom odredbe čl. 840.č. st. 1. PZ-a ili odredbe čl. 840.f. st. 1. b) PZ-a, a koju pravnim poslom prenosi na novog stjecatelja. Predaja očitovanjem volje neće biti moguća niti u ovim slučajevima jer novi stjecatelj koji je stvar kupio od Republike Hrvatske na javnoj dražbi nije bio u položaju da već od ranije izvršava svoju vlast glede stvari.

Jednako vrijedi i za slučaj kada je Republika Hrvatska stekla pravo vlasništva temeljem čl. 840.f. st. 2. PZ-a, a to je nakon što je poštteni nalaznik koji je poduzeo vađenje izričito odbio prihvatiti vlasništvo nad podrtinom odnosno potonulom stvari.

Nužno je dodatno objasniti posebnosti načina stjecanja prava vlasništva na podrtinama koje su upisane u odgovarajući upisnik, a koje Republika Hrvatska pravnim poslom prenosi na novog stjecatelja.

⁵² Radi se o situaciji kada se primjenjuje zakonska predmnijeva iz čl. 840.d. st. 2. i 3. PZ-a, a prema kojoj se smatra da vlasnik ne namjerava poduzeti vađenje ili da je bez opravdanog razloga prekinuo ili napustio započeto vađenje, pa je ono odobreno nadležnoj lučkoj kapetaniji temeljem čl. 840.d. st. 1. PZ-a. Nakon što je stvar izvađena te objavljen oglas iz čl. 840.dž. st. 1. PZ-a na koji se vlasnik nije javio odnosno ako je podrtinu ili potonulu stvar odbio preuzeti ili namiriti sve razumne troškove ili nalazninu, podrtina odnosno potonula stvar je temeljem čl. 840.f.st. 1. b) PZ-a postala vlasništvo Republike Hrvatske.

⁵³ Čl. 840.č. st. 7. PZ-a.

Kada Republika Hrvatska postaje vlasnikom podrtine na temelju zakona, podrtina *ex lege* prelazi u vlasništvo Republike Hrvatske u času kada se ispune zakonom propisane pretpostavke iz čl. 840.č st. 1. PZ-a ili čl. 840.f. st. 1. b) PZ-a ili čl. 840.f. st. 2. PZ-a. Za stjecanje vlasništva na tom temelju nije potreban bilo kakav čin koji bi imao funkciju zakonom određenog načina stjecanja, znači Republika Hrvatska postaje vlasnikom bez upisa u odgovarajući upisnik. To će, osim u navedenom slučaju stjecanja prava vlasništva Republike Hrvatske na temelju zakona, biti i u svim onim slučajevima kada se stvarna prava na podrtini stječu na temelju odluke suda ili druge nadležne vlasti i nasljeđivanjem jer tada upis u odgovarajući upisnik nije materijalna pretpostavka stjecanja. Do stvarnopravne promjene dolazi izvanknjižno tj. bez upisa u odgovarajući upisnik, pa upis tako nastale stvarnopravne promjene nema akvizitivno, konstitutivno značenje. Međutim, unatoč tome, upis izvanknjižno stečenog prava u odgovarajući upisnik ima važnost za daljnja raspolaganja tim pravom, kao i za njegovu zaštitu. Upis izvanknjižno stečenog prava u odgovarajući upisnik pretpostavka je za daljnja raspolaganja tim pravom na temelju pravnog posla u korist drugih stjecatelja.⁵⁴ Znači, da bi kupac podrtine koja je upisana u odgovarajući upisnik, kao osoba u čiju korist je na temelju pravnog posla raspolagala Republika Hrvatska kao nositelj izvanknjižno stečenog vlasništva podrtine to pravo zaista i stekla, mora se upisati u odgovarajući upisnik s obzirom da je upis tada jedna od pretpostavki stjecanja prava. To će, međutim, s obzirom na načela da se upis u odgovarajući upisnik može dopustiti jedino protiv knjižnog prednika, biti moguće jedino ako je već Republika Hrvatska kao nositelj tog prava upisana u odgovarajući upisnik. Drugim riječima, tek upisom izvanknjižno stečenog prava vlasništva podrtine u odgovarajući upisnik, Republika Hrvatska kao njegov nositelj stječe mogućnost daljnjeg raspolaganja tim pravom na temelju pravnog posla.

Isto vrijedi i za slučajeve kada je podrtina stečena na temelju odluke suda ili druge nadležne vlasti ili nasljeđivanjem kada upis nije materijalna pretpostavka stjecanja.

4.2.2. Stjecanje na temelju odluke suda ili druge vlasti

Pravo vlasništva podrtine odnosno potonule stvari može se steći na temelju odluke suda ili druge javne vlasti, a u tom slučaju stječe se u trenutku pravomoćnosti sudske, odnosno konačnosti odluke druge vlasti.⁵⁵ U odnosu na podrtine odnosno potonule stvari to mogu biti odluke donijete u ovršnom, kaznenom, prekršajnom, carinskom postupku, izvanparničnom postupku kojim se razvrgava suvlasnička zajednica ili postupku u svezi sa zaštitom kulturnih dobara.

---

⁵⁴ GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 240.

⁵⁵ Čl. 126. st. 2. ZV-a.

Podrtina odnosno potonula stvar može biti predmet ovrhe. Na materijalno-pravne pretpostavke i posljedice provedbe ovršnoga postupka i postupka osiguranja na odgovarajući se način primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuju stvarna prava, odnosno obvezni odnosi.⁵⁶ Ako se radi o podrtini koja je upisana u upisnik brodova, točnije koja zbog propasti nije brisana, na odgovarajući način se primjenjuju pravila PZ-a o ovrsi na brodu. Temelj za stjecanje prava vlasništva može biti sudska odluka – rješenje o dosudi kada do stjecanja dolazi javnom sudskom prodajom u ovršnom postupku. U rješenju o dosudi sud će odrediti da će se brod predati kupcu pošto položi kupovninu i nakon što to rješenje postane pravomoćno. Nakon što kupac položi kupovninu i rješenje o dosudi postane pravomoćno, sud će zaključkom odrediti da se brod preda kupcu i da se u upisniku brodova upiše u njegovu korist pravo vlasništva.^{57 58}

Moguće je stjecanje podrtine odnosno potonule stvari na temelju odluke o konfiskaciji. Konfiskaciju određuju kaznenopravni, prekršajni i carinski propisi. Ako je određena podrtina odnosno potonula stvar (točnije, primjerice, plovni ili plutajući objekt koji je postao podrtina ili zrakoplov koji je postao potonula stvar) bila namijenjena ili uporabljena za počinjenje kaznenog djela ili prekršaja, odnosno ako je stečena imovinskom koristi stečenom kaznenim djelom ili prekršajem, u kaznenom ili prekršajnom postupku može se oduzeti njezinom vlasniku. Pravomoćnošću sudske odluke o oduzimanju ujedno dolazi do stjecanja prava vlasništva na toj podrtini odnosno potonuloj stvari u korist Republike Hrvatske.

Do stjecanja prava vlasništva na temelju odluke suda može doći u izvanparničnom postupku. Odluka kojom sud odlučuje o razvrgnuću suvlasništva kada se suvlasništvo razvrgava putem suda pravni je temelj stjecanja prava vlasništva.

4.2.3. *Stjecanje nasljeđivanjem*

Mogućnost nasljeđivanja prava vlasništva podrtine odnosno potonule stvari nije zakonom isključena ni na bilo koji način ograničena. Nasljeđivati se mogu i podrtine odnosno potonule stvari koje imaju obilježja kulturnih dobara.

Stjecanje prava vlasništva nasljeđivanjem je izvedeno (derivativno) stjecanje, kojim pravo vlasništva ostavitelja prelazi na nasljednika kao stjecatelja. Ako podrtina ili potonula stvar postane opasna, sa stajališta pomorskog upravnog prava i zaštite javnih interesa, najvažnija posljedica je da novi vlasnik (nasljednik) ima obvezu po-

⁵⁶ Čl. 21. st. 2. Ovršnog zakona (u nastavku OZ), Narodne novine br. 112/2012.

⁵⁷ Čl. 843. st. 7. i 8. PZ-a.

⁵⁸ U slučaju ovršne prodaje pokretnina, one se prodaju usmenom javnom dražbom ili neposrednom pogodbom. Način prodaje određuje zaključkom sud, pazeći na to da se postigne najpovoljnije unovčenje stvari. Javnu dražbu provodi sudski ovršitelj. Prodaja neposrednom pogodbom obavlja se između kupca, s jedne strane, i sudskoga ovršitelja ili osobe koja obavlja komisione poslove, s druge strane. Sudski ovršitelj pokretnine prodaje, u ime i za račun ovršenika, a osoba koja obavlja komisione poslove u svoje ime, a za račun ovršenika (čl. 149. st. 1.–3. OZ-a).

duzeti mjere obveznog uklanjanja podrtine odnosno potonule stvari. Stoga je veoma važno znati kada su nastupili pravni učinci stjecanja prava vlasništva za nasljednika kao novog stjecatelja.

Za nasljeđivanje prava vlasništva podrtine odnosno potonule stvari nisu postavljena posebna pravila, pa se u pogledu tog prava nasljeđivanje odvija prema općim pravilima nasljednog prava. Norme nasljednog prava određuju kako se stječe nasljedno pravo, kako se utvrđuje tko je nasljednik, kakav je pravni položaj nasljednika, kako se izvršavaju nasljeđivanjem stečena prava za vrijeme dok se još ne zna tko je nasljednik, ili je sporno tko je to, odnosno tko je sve nasljednik.

Nasljeđivanje ostavitelja zbiva se u našem pravnom poretku stjecanjem nasljednog prava na temelju zakona ili oporuke, do čega dolazi već u trenutku ostaviteljeve smrti.⁵⁹ U istom času nasljednik stječe i ostala prava i obveze vezane uz njegovo svojstvo nasljednika, ako što drugo ne proizlazi iz njihove pravne naravi.⁶⁰ To znači da zbog smrti dotadašnjeg vlasnika podrtine odnosno potonule stvari to subjektivno pravo ulazi u sustav njegove ostavine, odakle *ipso iure* prelazi na njegove nasljednike – zakonske ili oporučne. Ako dotadašnji vlasnik podrtine ili potonule stvari umre, a nitko ne stekne subjektivno nasljedno pravo ili se tog prava valjano odreknu svi koji su ga stekli, zakonom određeni javnopravni subjekti postaju ostaviteljevi pravni slijednici.⁶¹

Nasljednik je stekao pravo vlasništva svake pojedine ostaviteljeve stvari samim time što je naslijedio ostavitelja, dakle bez ikakvog čina uspostavljanja stjecateljeve vlasti na stvari – bez predaje u posjed, bez uzimanja stvari u posjed, kao i bez upisa prava vlasništva ako se radi o podrtini broda, jahte, plutajućeg objekta koji nije zbog propasti brisan iz odgovarajućeg upisnika.⁶² Štoviše, onaj tko je na to ovlašten oporukom ili zakonom, stječe nasljedno pravo bez ikakvog čina stjecanja tog prava, pa i bez obzira na to je li onaj tko je to pravo stekao uopće zna da ga je stekao ili to (još) ne zna, bez obzira na to je li to uopće itko zna, kao i bez obzira na to je li sporno ili je nesporno tko je stekao nasljedno pravo.⁶³

Kad su nasljednici nepoznati ili nepoznatog boravišta, odnosno nedostupni, kao i u ostalim slučajevima kad je to potrebno, sud će im postaviti privremenog skrbnika ostavine, koji je ovlašten da u ime nasljednika tuži ili bude tužen, da naplaćuje

---

⁵⁹ Čl. 129. Zakona o nasljeđivanju, Narodne novine br. 48/2003, 163/2003, 127/2013, (u nastavku ZN), opširnije GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 362.

⁶⁰ Čl. 129. st. 2. ZN-a.

⁶¹ Prema našem nasljednom pravu na javnopravni subjekt prelazi ošasna imovina. Smrću ostavitelja koji nema nasljednika ostavina prelazi na općinu, odnosno grad, koji time dobivaju jednak položaj kao da su ostaviteljevi nasljednici, čega se oni ne mogu odreći (čl. 6. ZN-a).

⁶² Opširnije o stjecanju nasljeđivanjem zbog smrti fizičke osobe, GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 362.

⁶³ GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 363.

tražbine ili isplaćuje dugove i uopće da zastupa nasljednike. Sud je ovlašten, kad je to potrebno, odrediti posebna prava i dužnosti skrbnika ostavine.⁶⁴

Nasljednik se može pozvati na pravilo da za dugove ostavitelja odgovara do visine naslijedene imovine,⁶⁵ a to će biti relevantno ako je dužnost obveznog uklanjanja nastala za vrijeme života ostavitelja, znači prije trenutka njegova stjecanja prava vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari. U tom slučaju ako je ostavinska imovina samo predmetna podrtina odnosno potonula stvar odgovarao bi za troškove obveznog uklanjanja samo do visine vrijednosti podrtine odnosno potonule stvari. Ukoliko ostavinu čine i druge stvari treba utvrditi vrijednost cjelokupne ostavine.

4.2.4. Stjecanje na temelju zakona

4.2.4.1. Nemogućnost stjecanja prava vlasništva priraštajem, prisvojenjem, dosjelošću i nalazom stvari kao oblicima stjecanja prava vlasništva na temelju ZV-a

ZV uređuje niz slučajeva stjecanja prava vlasništva na temelju zakona (ZV-a) kao pravnog temelja stjecanja. Međutim, neće pravila ZV-a o stjecanju prava vlasništva na temelju toga zakona dolaziti do primjene i u pogledu podrtina i potonulih stvari.

Naše stvarno pravo po ZV-u sadrži posebno uređenje za ničije stvari, a posebno za izgubljene stvari. Ničije stvari su one stvari koje nisu u vlasništvu niti jedne osobe, bilo da su izvorno ničije, bilo da su napuštene stvari; pri tome je kod napuštenih stvari potrebno stvarno napuštanje posjeda i volja za derelinkviranjem.⁶⁶ Na takve stvari primjenjuju se pravila o derelikciji pokretnih stvari i o njihovoj okupaciji, znači primjenjuju se pravila o stjecanju prava vlasništva prisvojenjem (okupacijom).⁶⁷ Drugačije je pravno uređenje ZV-a za stjecanje prava vlasništva na izgubljenim stvarima i nađenom blagu. Ne postoji mogućnost prisvojenja takvih stvari. Nalaz stvari zasniva se na pretpostavci da vlasnik svoju stvar ne želi derelinkvirati, već je ona

⁶⁴ Tako je određeno čl. 128. st. 1. i 2. ZN-a. Nadalje, ZN-om je propisano da ostaviteljevi vjerovnici mogu zahtijevati u roku od tri mjeseca od otvaranja nasljedstva da se ostavina odvoji od imovine nasljednika, ako učine vjerojatnim postojanje tražbine i opasnost da bez odvajanja ne bi mogli namiriti svoju tražbinu. U tom slučaju nasljednik ne može raspolagati stvarima i pravima ostavine, niti se njegovi vjerovnici mogu iz njih naplatiti, dok se ne naplate vjerovnici koji su zahtijevali odvajanje. Ostaviteljevi vjerovnici koji su zahtijevali to odvajanje mogu naplatiti svoje tražbine samo iz sredstava ostavine (čl. 140. st. 1.–3. ZN-a).

⁶⁵ Čl. 139. st. 3. ZN-a.

⁶⁶ Pokretna stvar je ničija od trenutka kad njezin vlasnik, u namjeri da se odrekne vlasništva, napusti posjed te stvari (čl. 132. st. 2. ZV-a).

⁶⁷ Prisvojenje (okupacija, *occupatio*) jest uzimanje (izvorno) ničijih (*res nullus*) ili napuštenih (*res derelictate*) stvari u samostalan posjed (aprehenzija) s namjerom da se na njima stekne pravo vlasništva. Pravila o stjecanju prava vlasništva prisvojenjem uređuju izvorno stjecanje ničijih stvari. Po tim pravilima osoba koja 1) izvrši čin prisvojenja određene stvari (uzme tu stvar u samostalan posjed s namjerom da tu stvar prisvoji), stječe time, i u tom času, na temelju zakona pravo vlasništva te stvari, ako je 2) ta stvar sposobna za stjecanje prisvojenjem i ako je 3) prisvojitelj sposoban i ovlašten na prisvojenje. Tako GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 365.

izgubljena, zametnuta, ili mu je ukradena, a samim time nije prestala biti njegovim vlasništvom. Na njih se primjenjuju pravila o nalazu stvari.⁶⁸ Posebna pravila primjenjuju se na nalaz blaga.⁶⁹

Podrtine i potonule stvari su u mnogočemu specifične pokretne, uz to specifično je i mjesto gdje se one nalaze (potonule, nasukane, plutaju), pa je nezamislivo da u praksi dođe do ZV-om uređenih oblika stjecanja prava vlasništva na temelju toga zakona.

Nije moguće stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima na temelju pravila ZV-a o stjecanju stvari kao priraštaja neke druge stvari.

PZ uvodi posebna pravila prema kojima se na temelju tog zakona stječe vlasništvo podrtine odnosno potonule stvari kao stjecanje nalazom stvari u moru.⁷⁰ Institut nalaza stvari u moru uređen PZ-om razlikuje se od općeg stvarnopravnog uređenja stjecanja prava nalazom uređenog ZV-a. Naime, odredbe PZ-a o nalazu stvari u moru i ZV-a o stjecanju nalazom stvari su takvog sadržaja da se međusobno isključuju, pa u pogledu stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima ne mogu djelovati norme i jednog i drugog zakona. Konkurenciju među njima rješava opće pravilo o sukobu pravnih normi, u ovom slučaju o odnosu općih i posebnih. Stoga će se na stjecanje prava vlasništva nalazom podrtine odnosno potonule stvari primjenjivati odredbe PZ-a po načelu *lex specialis derogat legi generali*.⁷¹

Niti pravila o stjecanju *napuštenih* pokretnina prisvojenjem, iz općeg stvarnog prava predviđena ZV-om kao oblikom stjecanja na temelju zakona, ne primjenjuju se na podrtine i potonule stvari. Načelo slobode prisvajanja ničijih pokretnih stvari koje uspostavlja ZV načelne je prirode i može biti ograničeno odredbama posebnog zakona.⁷² Upravo PZ sadrži posebna pravila o stjecanju prava vlasništva napuštenih podrtina odnosno potonulih stvari. Podrtine i potonule stvari za koje se smatra da su napuštene⁷³ i inače bi bile sposobne za stjecanje prisvojenjem, zakonodavac je posebnim uređenjem predviđenim PZ-om potpuno izuzeo (isključio)

⁶⁸ Stjecanje prisvojenjem i nalazom uređeno je odredbama čl. 131.–139. ZV-a.

⁶⁹ Nalaz blaga uređuje čl. 140. ZV-a, a njime je propisano da je nalaznik dužan uzeti nađeno blago u posjed za Republiku Hrvatsku, čime ono, ako zaista nema vlasnika, postaje vlasništvo Republike Hrvatske. Nalaznik ima pravo na primjerenu nagradu od Republike Hrvatske, koja ne može biti manja od nagrade kakva bi bila za nađenu tuđu stvar ni veća od vrijednosti nađenoga blaga, a ima pravo i na naknadu nužnih troškova. Republika Hrvatska se može osloboditi svoje obveze da dade nalazninu i naknadu troškova za blago tako da se odrekne stvari, te da nalazniku preda blago u samostalni posjed, u kojem će se slučaju na odgovarajući način primjenjivati odredbe ZV-a o predaji stvari nalazniku i o stjecanju vlasništva nađene stvari.

⁷⁰ Čl. 840.d.–840.f. PZ-a.

⁷¹ Opširnije o stjecanju nalazom u moru infra t. 4.2.5.1.

⁷² Čl. 131. st. 1. ZV-a propisano je da će na pokretnoj stvari koju nitko nema u svom vlasništvu steći vlasništvo osoba koja uzme tu stvar u samostalni posjed s namjerom da je prisvoji, ako zakonom nije drukčije određeno.

⁷³ O tome pod kojim pretpostavkama i u kojem trenutku se određena podrtina odnosno potonula stvar može smatrati napuštenom opširnije infra t. 5.2.

od mogućnosti da ih se stekne prisvojenjem kao oblikom stjecanja prava vlasništva na temelju ZV-a.

Osoba koja pronađe podrtinu ili potonulu stvar koja je napuštena ne smije ju prisvojiti već je dužna pronalazak prijaviti nadležnoj lučkoj kapetaniji, a njezino vađenje može poduzeti samo na temelju odobrenja nadležne lučke kapetanije postupajući sukladno pravilima PZ-a o nalazu stvari u moru i vađenju podrtina i potonulih stvari.⁷⁴

Ona podrtina ili potonula stvar koju njezin vlasnik ne izvadi u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala ili koju vlasnik ne preuzme kada je vađenje poduzeo poštenu nalaznik ili lučka kapetanija ne postaje *ničija* stvar koja je podobna biti objektom prisvajanja, već u tom slučaju vlasništvo *napuštene* podrtine odnosno potonule stvari prelazi *ex lege* na Republiku Hrvatsku ili poštenog nalaznika koji je poduzeo vađenje i kod kojeg se nalazi na čuvanju, osim ako poštenu nalaznik odbije prihvatiti vlasništvo, u kojem slučaju također postaje vlasništvo Republike Hrvatske. U oba slučaja stjecanje vlasništva na *napuštenim* podrtinama odnosno potonulim stvarima odvija se na temelju zakona i to PZ-a.⁷⁵ Time su u odnosu na podrtine odnosno potonule stvari derogirane odredbe ZV-a o stjecanju vlasništva pokretnina prisvojenjem.

Treba naglasiti da je domaće pomorsko pravo i u povijesti tradicionalno zabranjivalo prisvajanje, pa čak i skupljanje stvari poslije brodoloma s dna mora.⁷⁶ Prema izvorima rimskog prava, obalno pravo (*ius naufragi*), u značenju prava prisvajanja stvari koje je more izbacilo na obalu ili su bile na dnu mora ili su plutale, bilo je zabranjeno.⁷⁷ Nije se priznavala njihova okupacija bez obzira je li stvar nađena u moru ili na obali. Smatralo se da za okupaciju nedostaje jedan od njenih bitnih elemenata, naime da je stvar *res nullius*. Podrtina to nije mogla biti jer je vlasnik nije napustio, nije, naime, manifestirao *animus dereliquendi*.⁷⁸ Vlasnik je zadržavao vlasništvo na svim ostacima brodoloma, stvarima, koje je more odnijelo s broda ili ih je zapovjednik u okviru čina generalne havarije dao izbaciti u more. Vađenje iz mora i prisvajanje tuđe stvari, smatralo se krađom i kažnjavalo obvezom plaćanja dvostruke vrijednost prisvojene stvari.⁷⁹

⁷⁴ Čl. 840.a. st. 1. toč. 9, čl. 840.d i 840.dž. PZ-a.

⁷⁵ Uzor za takvo rješenje su odredbe ZV-a koje isključuju mogućnost stjecanja prava vlasništva prisvojenjem na nekretninama koje su napuštene. Prema ZV-u ničije nekretnine postaju vlasništvo RH.

⁷⁶ Opširnije o uređenju u povijesti i statutima naših pomorskih gradova Skorupan Wolff Vesna; Padovan Adriana Vincenca, *Kritika važećeg i prijedlog novog pravnog uređenja vadenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari*, *Poredbeno pomorsko pravo – Comparative Maritime Law*, god. 55 (2012), br. 166, str. 11–77.

⁷⁷ *Pomorska enciklopedija*, svezak 5, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1981. str. 491.

⁷⁸ Dig. XLI, 1,9,8; XLVII, 2,43, Cod. 6,1. prema Jakaša Branko, *Podrtine u pomorskom pravu*, *Zbornik za pomorsko pravo*, knjiga 6, Zagreb, 1967., str. 194.

⁷⁹ Slično Stanković Predrag, *Spasavanje u plovidbenom pravu Jugoslavije*, Otakar Keršovani, Rijeka, 1976, str. 25.

Rezultat specifičnosti podrtina i potonulih stvari kao objekata stvarnog prava je i to da nije moguće stjecanje prava vlasništva dosjelošću kao oblikom stjecanja prava vlasništva na temelju ZV-a.⁸⁰ Prema ZV-u za stjecanje vlasništva dosjelošću traži se samostalni posjed stvari određene kakvoće kroz zakonom propisano vrijeme. Za kakvoću posjeda odlučno je da postoje tri pozitivne kvalitete, a to je da je posjed: a) zakonit, b) istinit, c) pošten.⁸¹ Ako zajedno postoje sve tri pozitivne kvalitete, kvalificiraju posjednika za redovitu dosjelost, a ako mu je posjed barem pošten imat će kvalitetu potrebnu za izvanrednu dosjelost.

Kao što je objašnjeno, osoba koja je pronašla podrtinu ili potonulu stvar koja je napuštena, ili izgubljena, ili joj je vlasnik nepoznat, ili je ne namjerava vaditi, dužna je pronalazak prijaviti lučkoj kapetaniji, a vađenje može poduzeti samo temeljem odobrenja nadležne lučke kapetanije i prema pravilima PZ-a o nalazu stvari u moru. Znači, ako netko izvadi podrtinu ili potonulu stvar bez dozvole ili protivno dozvoli nadležne lučke kapetanije, njegov posjed neće biti *pošten*, a to znači da njegov posjed neće imati onu kvalitetu koja se prema ZV-u traži za dosjelost. Posjed nije pošten ako je posjednik znao, ili je morao znati da mu ne pripada pravo samostalno posjedovati stvar, a tada ne dolazi u obzir nikakvo stjecanje prava vlasništva putem dosjelosti, pa niti putem izvanredne dosjelosti.⁸² Nepošteni posjed se ne može pretvoriti u pravo vlasništva. Onaj tko svjesno postupa protivno pravu, ne može ni putem dosjelosti doći do željenog rezultata.⁸³

4.2.4.2. Posebno o stjecanju vlasništva napuštenih podrtina i potonulih stvari

Važno je objasniti pod kojim se pretpostavkama i u kojem trenutku određena podrtina odnosno potonula stvar može smatrati *napuštenom* te tko, pod kojim pretpostavkama i na kojem temelju može steći takvu napuštenu podrtinu odnosno potonulu stvar u vlasništvo.

Pravno uređenje instituta vađenja podrtina i potonulih stvari koncipirano je tako da se preliminarno uvijek polazi od pretpostavke da su podrtine odnosno potonule stvari izgubljene u moru. Prema suvremenom pravnom uređenju iz PZ-a vlasni-

⁸⁰ U radu SKORUPAN WOLFF; PADOVAN, op. cit. bilj. 76, spominje se "stjecanje vlasništva Republike Hrvatske na neizvađenim podrtinama odnosno potonulim stvarima dosjelošću". Treba naglasiti da su u tom kontekstu autorice iznosile podatke o pripremnim radovima na novom zakonskom tekstu PZ-a i ukazale na to da se razmatra kako urediti stjecanje prava vlasništva Republike Hrvatske na neizvađenim podrtinama odnosno potonulim stvarima. Noveliranim PZ-om stjecanje vlasništva Republike Hrvatske na podrtinama odnosno potonulim stvarima koje vlasnici nisu izvadili u roku od dvije godine uređeno je kao stjecanje vlasništva na temelju posebnog zakona (PZ-a). Dosjelost kao oblik stjecanja prava vlasništva na temelju zakona (ZV-a) nije moguća na podrtinama i potonulim stvarima koje vlasnici ne izvade u roku od dvije godine od dana kada su potonule odnosno nasukale se.

⁸¹ Čl. 159. st. 2. ZV-a.

⁸² Vidi GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 417.

⁸³ GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 417.

ku se ostavlja prekluzivni rok unutar kojeg može pokrenuti postupak za dobivanje odobrenja za vađenje svoje podrtine odnosno potonule stvari. Ako to ne učini, tada se samo zbog činjenice da nije zatražio odobrenje za vađenje ili započeo vađenje u propisanom roku neće smatrati da je *napustio* stvar i da ju želi derelinkvirati, već se smatra i pretpostavlja da ne namjerava poduzeti vađenje te se vađenje može dozvoliti drugoj osobi koja ispunjava uvjete propisane PZ-om. To može biti poštenu nalaznik ili lučka kapetanija.⁸⁴

Međutim, u određenim slučajevima koje PZ izričito predviđa, smatrat će se da je podrtina odnosno potonula stvar *napuštena* te nastaje neoboriva zakonska presumpcija o odricanju od vlasništva podrtine odnosno potonule stvari i dolazi do prestanka prava vlasništva dotadašnjeg vlasnika na toj podrtini odnosno potonuloj stvari.⁸⁵

PZ propisuje egzaktne rokove i činjenice koje moraju nastupiti da bi se smatralo da je podrtina odnosno potonula stvar *napuštena* i da se vlasnik odrekao vlasništva. Podrtina ili potonula stvar smatrat će se napuštenom:

- a) ako ne bude izvađena u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala ili
- b) ako je vađenje podrtine odnosno potonule stvari, na temelju dopuštenja nadležne lučke kapetanije poduzeo poštenu nalaznik ili lučka kapetanija, a njezin vlasnik ne preuzme u zakonom predviđenom roku izvađenu stvar i ne namiri sve troškove nastale u svezi s njezinim vađenjem.

Podrtina odnosno potonula stvar također faktično postaje *ničija* ako se vlasnik odrekne prava vlasništva prije nastupanja spomenutih neoborivih zakonskih presumpcija o odricanju.

Prema pravnom uređenju PZ-a stjecanje prava vlasništva na *napuštenim* podrtinama i potonulim stvarima uređeno je:

- a) kao stjecanje na temelju zakona podrtina i potonulih stvari koje vlasnik nije izvađio u roku od dvije godine od dana kada su potonule ili se nasukale i
- b) stjecanje nalazom stvari u moru kao oblikom stjecanja na temelju zakona.

4.2.5. Pomorski zakonik kao temelj za stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima

Novelom PZ-a iz 2013. godine uspostavlja se posebno i cjelovito pravno uređenje imovinskih i upravnih pitanja u svezi podrtina i potonulih stvari. PZ određuje (propisuje) posebne pretpostavke koje moraju biti ispunjene za prestanak i stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima. Znači, PZ otvara mogućnost

---

⁸⁴ O rokovima i nastupanju predmnijeve da vlasnik ne namjerava poduzeti vađenje infra t. 5.2.1., čl. 840.d. st. 2. PZ-a.

⁸⁵ O prestanku odreknućem opširnije infra 5.2.4.

da do stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima dođe na temelju posebnih zakonskih odredbi koje u tim slučajevima služe kao pravni temelj stjecanja prava vlasništva na podrtinama odnosno potonulim stvarima. Pravo vlasništva će se stjecati na temelju PZ-a u slučajevima kada stjecanje ne nastupa na nekom drugom pravnom temelju, (pravnom poslu, odluci vlasti, ili nasljeđivanjem), a to znači da PZ služi kao pravni temelj stjecanja za onakve slučajeve za kakve opće stvarnopravno uređenje iz ZV-a to ne predviđa.

PZ-om je predviđeno nekoliko slučajeva stjecanja prava vlasništva na temelju zakona (ex lege), i to stjecanje prava vlasništva:

- a) Republike Hrvatske na podrtinama i potonulim stvarima koje njihov vlasnik nije izvadio u roku od dvije godine od dana kada su potonule ili se nasukale,
- b) poštenog nalaznika kao osobe koja je pronašla podrtinu ili potonulu stvar koja je napuštena, ili izgubljena, ili joj je vlasnik nepoznat, ili je ovlaštena osoba ne namjerava vaditi te je pronalazak prijavila i poduzela vađenje temeljem odobrenja nadležne lučke kapetanije, a nakon objave oglasa kojim se poziva vlasnik da preuzme izvađenu stvar, vlasnik se nije javio ili je odbio preuzeti izvađenu stvar te pošteni nalaznik nije izričito odbio prihvatiti vlasništvo,
- c) Republike Hrvatske ako je vađenje poduzela lučka kapetanija temeljem ovlaštenja iz čl. 840.d. st. 1. PZ-a, a nakon objave oglasa kojim se vlasnik poziva da preuzme izvađenu stvar vlasnik se nije javio ili je odbio preuzeti izvađenu stvar,
- d) Republike Hrvatske ako je pošteni nalaznik poduzeo vađenje na temelju odobrenja lučke kapetanije, vlasnik se nije javio ili je odbio preuzeti stvar, a pošteni nalaznik je odbio prihvatiti vlasništvo izvađene stvari.

Na temelju PZ-a stječe se pravo vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima ispunjavanjem zakonskih pretpostavki za stjecanje toga prava. Pravilo općeg stvarnog prava je da onaj kome se u pogledu neke stvari ispune zakonom određene pretpostavke stjecanja, stječe samim tim pravo vlasništva na njoj u trenutku ispunjenja tih pretpostavki.⁸⁶ Slijedom toga, da bi se steklo pravo vlasništva na temelju zakona, u načelu nije potreban čin predaje pokretnine, niti upis stjecateljevog prava vlasništva u odgovarajući upisnik.

4.2.5.1. Stjecanje prava vlasništva poštenog nalaznika na podrtini odnosno potonuloj stvari – stjecanje na temelju odredbe čl. 840. f. st. 1. a) PZ-a

Institut nalaza stvari u moru uveden je u PZ po uzoru na ZV. Međutim, kao što je opisano, postoje bitne razlike u odnosu na pravno uređenje ZV-a. Institutom nalaza stvari u moru, koji uređuje PZ, obuhvaćene su sve podrtine i potonule stvari i to one koje su napuštene, ili izgubljene, ili im je vlasnik nepoznat, ili ih ovlaštena osoba ne

⁸⁶ Čl. 129. čl. 1. ZV-a.

namjerava vaditi. Za razliku od toga, odredbama ZV-a odvojeno je uređeno stjecanje prava vlasništva na ničijim i napuštenim stvarima, a posebno na izgubljenim stvarima i nađenom blagu.⁸⁷

Prema PZ-u pošteni nalaznik je osoba koja je pronašla podrtinu ili potonulu stvar koja je napuštena, ili izgubljena, ili joj je vlasnik nepoznat, ili je ovlaštena osoba ne namjerava vaditi, te je pronalazak prijavila i poduzela vađenje temeljem odobrenja nadležne lučke kapetanije, postupajući sukladno odredbama čl. 840.d i 840.dž. PZ-a.

PZ iscrpno uređuje postupak vađenja kada ga poduzima pošteni nalaznik, primjenjuju se odredbe čl. 840.č. do 840.f. PZ-a. Pošteni nalaznik dužan je podnijeti zahtjev kojim traži odobrenje za vađenje podrtine ili potonule stvari, a u zahtjevu mora navesti sve podatke propisane čl. 840.č. st. 3. PZ-om.⁸⁸ Lučka kapetanija će rješenjem odlučiti o zahtjevu poštenog nalaznika, a rješenjem se prema okolnostima slučaja određuju nautičko-tehnički uvjeti vađenja i primjereni rok za početak i završetak izvođenja radova (čl. 840.č. st. 4. PZ-a).⁸⁹

Za vađenje podrtine ili potonule stvari koje ne zahtijeva neka posebna nautička i tehnička sredstva i osobitu stručnost poštenom nalazniku nije potrebno odobrenje lučke kapetanije ako je vrijednost stvari zanemariva, a stvar nema obilježje kulturnog dobra ili vojni značaj.⁹⁰

Zakon rješava problem kompeticije više poštenih nalaznika. Ako je zahtjev kojim se traži odobrenje za vađenje podnijelo više poštenih nalaznika, lučka kapetanija će donijeti rješenje kojim odobrava vađenje onom poštenom nalazniku koji je prvi podnio zahtjev za vađenje i ispunjava propisane uvjete.⁹¹

Treba naglasiti da između vlasnika podrtine odnosno potonule stvari i poštenog nalaznika ne postoji kompeticija u odnosu na podrtinu ili potonulu stvar. PZ vlasniku ostavlja rok da izvadi svoju podrtinu ili potonulu stvar, a ako to ne učini unutar zakonom propisanih rokova, tek tada se presumira da on to ne želi napraviti te zakon pruža mogućnost poštenom nalazniku da uz odobrenje nadležne lučke kapetanije izvadi podrtinu ili potonulu stvar.⁹²

---

⁸⁷ Opširnije supra t. 4.2.4.1. "Nemogućnost stjecanja prava vlasništva priraštajem, prisvojenjem, dosjelošću i nalazom stvari kao oblicima stjecanja prava vlasništva na temelju ZV-a".

⁸⁸ U zahtjevu kojim se traži odobrenje za vađenje podrtine ili potonule stvari moraju se navesti: naziv, opis, identifikacijske oznake i svojstva podrtine ili potonule stvari, mjesto gdje ona leži, način i sredstva potrebna za vađenje te vrijeme predviđeno za početak i završetak radova na njezinu vađenju.

⁸⁹ Riječ je o upravnom aktu. Protiv rješenja kojim se daje ili uskraćuje odobrenje za vađenje podrtine ili potonule stvari pošteni nalaznik ima pravo žalbe, osim protiv rješenja kojim se daje ili uskraćuje odobrenje za vađenje stvari koja ima vojni značaj ili obilježja kulturnog dobra. Žalba u tom slučaju nije dopuštena, ali se može pokrenuti upravni spor (čl. 840.č. st. 7. PZ-a).

⁹⁰ Čl. 840.č. st. 9. PZ-a.

⁹¹ Čl. 840.d. st. 7. PZ-a.

⁹² Lučka kapetanija će poštenom nalazniku odobriti vađenje podrtine ili potonule stvari tek nakon što se utvrdi da je vlasnik odnosno ovlaštena osoba nepoznata ili je poznata, ali se utvrdi da ona ne namje-

Aktom vađenja pošteni nalaznik faktično dolazi u neposredni posjed izvađene stvari ili podrtnine, međutim samim aktom vađenja ne stječe vlasništvo nad izvađenom stvari odnosno podrtninom. Štoviše, u tom trenutku u odnosu na izvađenu stvar stječe isključivo obvezu čuvati stvar za vlasnika te poduzimati mjere radi očuvanja izvađenih predmeta.

Dakle, u odnosu na pitanje kada nastupa trenutak prestanka i novog stjecanja prava vlasništva, važno je da samim aktom vađenja podrtnine ili potonule stvari od strane poštenog nalaznika vlasnik ne gubi pravo vlasništva na izvađenoj podrtnini ili potonuloj stvari. Vlasnika ili drugu ovlaštenu osobu Ministarstvo poziva oglasom da u roku od 15 dana od dana objave oglasa iz čl. 840.dž. st. 1. PZ-a preuzme izvađenu podrtninu ili potonulu stvar. Uz to, kada vađenje poduzima pošteni nalaznik, nadležna će lučka kapetanija narediti poštenom nalazniku da izvađenu podrtninu ili potonulu stvar čuva za njezina vlasnika te da poduzima sve razumne mjere radi očuvanja tih predmeta, a on osobno odgovara za izvađenu stvar, odnosno podrtninu.⁹³ Prema tome, pošteni nalaznik je za to vrijeme temeljem samog zakona čuvar stvari i njen neposredni posjednik (arg. ZV-a, čl. 10.), dok njen vlasnik ostaje posredni posjednik sve do isteka 15-dnevnog zakonskoga roka od objave oglasa o vađenju (PZ, čl. 840.dž. st. 1.) unutar kojega se može javiti u upravnom postupku pred nadležnom lučkom kapetanijom da preuzme stvar, odnosno sve do hitne prodaje stvari na javnoj dražbi sukladno čl. 840.dž st. 4. PZ-a.⁹⁴

Ako se vlasnik javi i želi preuzeti svoju podrtninu odnosno potonulu stvar, pošteni nalaznik je dužan predati stvar odnosno podrtninu nakon što vlasnik namiri poštenom nalazniku sve njegove razumne troškove i nalazninu.⁹⁵ Znači, vlasniku podrtnine ili potonule stvari ostavlja se izbor želi li ili ne svoju stvar preuzeti i zadržati stvar u vlasništvu. Naravno, kao što je opisano, stvar može preuzeti samo pod uvjetom da poštenom nalazniku podmiri sve razumne troškove i nalazninu. Ako vlasnik podrtnine odnosno potonule stvari podmiri sve troškove u svezi vađenja i čuvanja, stječe pravo na povrat izvađene podrtnine odnosno potonule stvari u neposredan posjed te u ovom slučaju ne dolazi do promjene osobe vlasnika, odnosno

---

rava vaditi potonulu stvar ili podrtninu, ili kad bez opravdanog razloga prekine ili napusti započeto vađenje (čl. 840.d. st. 1. PZ-a). Smatra se da ovlaštena osoba ne namjerava poduzeti vađenje potonule stari ili podrtnine ako u roku od trideset dana od dana potonuća odnosno nasukavanja ne pokrene postupak za dobivanje odobrenja za vađenje ili ako u roku od 30 dana od dobivanja odobrenja ne započne vađenje (čl. 840.d. st. 2. PZ-a).

⁹³ Čl. 840.dž. st. 3. PZ-a.

⁹⁴ Naime, sukladno čl. 840.dž. st. 4. PZ-a, ako je izvađena potonula stvar ili podrtnina podložna brzom propadanju ili su za njezino čuvanje ili održavanje potrebni troškovi nerazmjerni njezinoj vrijednosti, potonulu stvar, odnosno podrtninu, pošteni nalaznik može odmah prodati na javnoj dražbi, a za nju dobiveni iznos po odbitku troškova prodaje dužan je položiti kod mjesno nadležnog trgovačkog suda.

⁹⁵ Poštenom nalazniku nadoknađuju se svi razumni troškovi u vezi s vađenjem, čuvanjem, oglašavanjem, nagrada (nalaznina) i pristojbe nadležne lučke kapetanije (čl. 840.d. st. 1. i čl. 840.e. PZ-a).

do prestanka i novog stjecanja prava vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari.

Stvarnopravne posljedice u odnosu na prestanak i stjecanje prava vlasništva na izvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari nastupaju ako se vlasnik ili ovlaštena osoba u zakonskom roku ne javi i ne dokaže svoje pravo na potonulu stvar, odnosno podrtinu ili odbije preuzeti stvar, ili namiriti poštenom nalazniku sve razumne troškove i nalazninu, osim ako poštenu nalaznik izričito ne odbije prihvatiti vlasništvo.⁹⁶ Znači, nove odredbe PZ-a omogućuju poštenom nalazniku da pravno i faktično dobije vlasnička prava i ovlasti u odnosu na izvađenu stvar tek ako vlasnik odbije preuzeti stvar ili se ne javi. Tada nastupa zakonski temelj iz čl. 840.f. st. 1. a) PZ-a za stjecanje prava vlasništva poštenog nalaznika (ako ne odbije prihvatiti vlasništvo). Temeljem navedene odredbe poštenu nalaznik *ipso iure* dolazi u pravni položaj vlasnika izvađene stvari ili podrtine te sa stajališta stvarnih prava na izvađenoj stvari pošteni nalaznik koji je stekao vlasništvo uživa sva vlasnička prava nad pokretnom stvari koju je stekao.

Pošteni nalaznik koji se obraća sa zahtjevom za vađenje i poduzima postupak vađenja može imati komercijalni interes da stekne vlasništvo nad izvađenom stvari odnosno podrtinom ili da ostvari pravo na nalazninu. Ako se ovlaštena osoba ne javi ili ne preuzme stvar, a pošteni nalaznik izričito odbije prihvatiti vlasništvo jer želi isključivo ostvariti pravo na nalazninu, izvađena potonula stvar, odnosno podrtina postat će vlasništvo Republike Hrvatske i predat će se u posjed Ministarstvu. Poštenom nalazniku na teret državnog proračuna naknađuju se svi razumni troškovi koje je imao u svezi s vađenjem, čuvanjem i prodajom podrtine odnosno potonule stvari, te mu se isplaćuje nalaznina.⁹⁷

Svrha nove pravne regulative je pružiti mogućnost da podrtine i potonule stvari može izvaditi osoba različita od njihovog vlasnika, odnosno ovlaštene osobe u odnosu na podrtinu ili potonulu stvar kako je definirana u PZ-u te pod propisanim uvjetima na njima steći pravo vlasništva i s njima dalje stvarnopravno raspolagati ili umjesto vlasništva steći pravo na nalazninu.

Uvođenjem instituta nalaza stvari u moru i poštenog nalaznika u PZ, želi se omogućiti zainteresiranim osobama, i to i fizičkim i pravnim, da se vađenjem bave kao komercijalnom djelatnošću. Izvađene podrtine, odnosno potonule stvari u pravilu imaju određenu preostalu vrijednost i mogu se stavljati u pravni promet kao sekundarne sirovine ili iskoristiti u druge svrhe. Kao što je istaknuto, nerijetko će se raditi o slučaju da je plovni ili plutajući objekt koji je u pravnom smislu postao podrtina još uvijek objekt upisan u odgovarajući upisnik te može uz odgovarajuće popravke zadržati svoju dotadašnju namjenu te biti objekt stvarnopravnog raspo-

---

⁹⁶ Čl. 840.f. st. 1. PZ-a.

⁹⁷ Čl. 840.f. st. 2. PZ-a.

ganja pod jednakim uvjetima kao i prije nastanka pomorske nesreće u kojoj je postao podrtina.

4.2.5.2. *Stjecanje prava vlasništva Republike Hrvatske na podrtini odnosno potonuloj stvari koju vlasnik nije izvadio u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala – stjecanje na temelju odredbe čl. 840.č. st. 1. PZ-a*

PZ-om je određeno da *"podrtina ili potonula stvar koja ne bude izvađena u roku od dvije godine od dana kad je potonula ili se nasukala postaje vlasništvo Republike Hrvatske"*.⁹⁸ Smatra se da je podrtina odnosno potonula stvar koju vlasnik nije izvadio u roku od dvije godine od kada je potonula ili se nasukala *napuštena* te se predmnijeva da se vlasnik *odreka* stvari ako ju nije izvadio u spomenutom roku. Radi se o neoborivoj zakonskoj presumpciji koja dovodi do prestanka prava vlasništva dosadašnjem vlasniku podrtine odnosno potonule stvari. Istodobno, neizvađena podrtina odnosno potonula stvar, iako je napuštena, ne postaje *ničija* stvar već na temelju zakona (čl. 840.č. st. 1. PZ-a) dolazi do stjecanja prava vlasništva Republike Hrvatske na neizvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari. Odredba čl. 840.č. st. 1. PZ-a je pravni temelj za stjecanje prava vlasništva na neizvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari.

Odredba čl. 840.č. st. 1. PZ-a proizvodi dvostruki pravni učinak. Prestaje pravo vlasništva osobi koja je do proteka zakonom određenog vremena (dvije godine) bila vlasnik stvari, a koja nije izvadila podrtinu ili potonulu stvar unutar toga roka, a Republika Hrvatska stječe podrtinu ili potonulu stvar koja je potonula ili se nasukala, a koja nije izvađena u spomenutom roku.

Kao i sva stjecanja prava vlasništva na temelju zakona i u ovom slučaju pravni učinak nastupit će po samom pravu (*ipso iure*) čim se ispune sve pretpostavke stjecanja predviđene zakonom.⁹⁹ Republika Hrvatska, kojoj se glede podrtine ili potonule stvari ispune zakonom određene pretpostavke stjecanja, stječe pravo vlasništva te stvari u trenutku njihovog ispunjenja. Za stjecanje vlasništva na tom temelju nije potreban bilo kakav čin koji bi imao funkciju zakonom određenog načina stjecanja.¹⁰⁰

Pravila PZ-a o stjecanju prava vlasništva Republike Hrvatske na podrtinama i potonulim stvarima koje njihov vlasnik nije izvadio u roku od dvije godine od dana kada su potonule ili se nasukale uređuju derivativno stjecanje neizvađenih podrtina

⁹⁸ Čl. 840.č. st. 1. PZ-a.

⁹⁹ To načelo primjenjuje se i u stvarnom pravu. Čl. 129. ZV-a govori o djelovanju zakonskih pretpostavki za stjecanje vlasništva na temelju zakona. Kada je zakon odredio da će se vlasništvo steći ispunjenjem određenih pretpostavki koje nisu pravni posao, ni odluka suda ili drugog tijela na temelju kojeg se stječe vlasništvo, niti su nasljeđivanje, onaj kojem se glede neke stvari ispune te pretpostavke stječe samim time pravo vlasništva na njoj u trenutku ispunjenja tih pretpostavki.

¹⁰⁰ Da bi se steklo pravo vlasništva na temelju zakona u načelu nije potreban čin predaje pokretne, niti upis stjecateljevog prava vlasništva. Pravo vlasništva se na temelju zakona stječe samim time što su se ispunile sve zakonom određene pretpostavke za stjecanje, i u trenutku kad su se sve one ispunile. GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 365.

i potonulih stvari. Ne radi se o stjecanju prava vlasništva na stvarima koje su postale *ničije* i osnivanju novog prava vlasništva na novog stjecatelja, već o *prijelazu* prava vlasništva na Republiku Hrvatsku. To je iznimka od načela da se na temelju zakona pravo vlasništva stječe izvorno (originarno).¹⁰¹

Republika Hrvatska kao novi stjecatelj prava vlasništva na podrtini ili potonuloj stvari ima sva prava i dužnosti koje proistječu iz prava vlasništva na toj stvari. Članom 35. st. 1. ZV-a propisano je da Republika Hrvatska kao nositelj prava vlasništva ima kao vlasnik u pravnim odnosima jednak položaj kao i privatni vlasnici, ako zakonom nije što drugo određeno. PZ-om nije ništa drugo propisano. Ako podrtina ili potonula stvar postane opasna i na Republiku Hrvatsku kao vlasnika podrtine odnosno potonule stvari primjenjuju se propisi o obveznom uklanjanju podrtina i potonulih stvari, pa je Republika Hrvatska dužna snositi troškove obveznog uklanjanja.¹⁰²

Posebne pretpostavke za stjecanje vlasništva Republike Hrvatske na neizvađenim podrtinama ili potonulim stvarima prema odredbi čl. 840.č. st. 1. PZ-a jesu:

- a) potonula stvar ili podrtina je potonula ili se nasukala u teritorijalnom moru ili unutarnjim morskim vodama Republike Hrvatske, te
- b) podrtina ili potonula stvar nije izvađena u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala.

Važno je naglasiti da se u samom zakonskom tekstu odredbe čl. 840.č. st. 1. PZ-a, koja govori o stjecanju prava vlasništva u korist Republike Hrvatske, ne spominju podrtine ili potonule stvari koje su objekt *uklanjanja*. To znači da na podrtini od-

¹⁰¹ Takvo rješenje ima i ZV u odnosu na stjecanje vlasništva na napuštenim nekretninama. One temeljem zakona postaju vlasništvo Republike Hrvatske, a stjecaje je derivativno.

¹⁰² Ova je činjenica donekle u koliziji s odredbom čl. 840.z PZ-a kojom je predviđeno da pravo na naknadu troškova lociranja, označavanja i obveznog uklanjanja podrtine ili potonule stvari zastarijeva u roku od 5 godina od dana kada je sukladno članku 840.l. PZ-a utvrđena opasnost, odnosno da ono utrnjuje ako država tužbu za naknadu tih troškova od vlasnika podrtine odnosno potonule stvari ne podnese u roku od 10 godina računajući od dana saznanja za podrtinu, odnosno od dana donošenja rješenja o uklanjanju potonule stvari. Naime, ako nadležna lučka kapetanija utvrdi da je podrtina ili potonula stvar postala opasna nakon isteka zakonskog roka od 2 godine od dana potonuća ili nasukavanja, onda to znači da je u tom trenutku RH već postala vlasnik i da više ne postoji obveza uklanjanja na strani originalnog vlasnika, pa tako ni njegova obveza naknade troškova uklanjanja. U opisanom slučaju država više neće imati pravo regresno potraživati troškove lociranja, označavanja i obveznog uklanjanja podrtine ili potonule stvari, već će ih morati snositi sama na teret državnog proračuna, kao novi vlasnik opasne podrtine ili potonule stvari na kojega je ujedno prešla i dužnost obveznog uklanjanja. Moglo bi se argumentirati da će ovakav dvogodišnji rok za prelazak prava vlasništva na državu ujedno djelovati poticajno za nadležne lučke kapetanije da u slučaju potencijalnog postojanja opasnosti djeluju promptno nalažući obvezno uklanjanje originalnim vlasnicima, odnosno poduzimajući uklanjanje na njihov trošak, kako u međuvremenu ne bi došlo do proteka 2-godišnjeg roka i zakonskog prelaska vlasništva te pripadajućih obveza na državu. Međutim, postavlja se u svakom slučaju pitanje svrhovitosti 5-godišnjeg roka zastare od dana utvrđenja opasnosti te 10-godišnjeg roka za utruće tražbine od dana saznanja za podrtinu odnosno od dana donošenja rješenja o uklanjanju potonule stvari. Valjalo bi razmisliti o smislenosti i međusobnoj usklađenosti relevantnih zakonskih rokova, osobito imajući u vidu odgovarajuće rokove predviđene Konvencijom o uklanjanju podrtina po uzoru na koju su sastavljene odredbe PZ-a o obveznom uklanjanju podrtina.

nosno potonuloj stvari koja je prema odredbama PZ-a objekt obveznog uklanjanja ne može vlasniku prestati vlasništvo ako nije uklonjena u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala. Mjere uklanjanja se poduzimaju po nalogu i pod nadzorom nadležnih tijela i u pravilu su urgentne aktivnosti, pa akcije najčešće završavaju unutar dvogodišnjeg roka od dana potonuća ili nasukanja plovnog ili plutajućeg objekta ili potonule stvari. Iznimno složeni i tehnički komplicirani slučajevi uklanjanja podrtina ili potonulih stvari mogu trajati više godina. Primjerice uklanjanje podrtine putničkog broda *Costa Concordia* je trajalo preko dvije godine.¹⁰³ Zbog toga zakonodavac prestanak i stjecanje prava vlasništva na temelju zakona u korist Republike Hrvatske vezuje isključivo uz *neizvađene* podrtine i potonule stvari, a ne i uz *neuklonjene*.

Cilj odredbe je jasan, njome se izravno želi spriječiti potencijalna mogućnost zlorabe od strane vlasnika opasnih podrtina i potonulih stvari koji bi nepoduzimanjem obveznog uklanjanja mogli doći u poziciju da protekne dvogodišnji rok. Ako bi zakon dopuštao mogućnost da vlasnik koji ne ukloni podrtinu protekom roka od dvije godine gubi pravo vlasništva, cilj cijelog instituta uklanjanja podrtina i potonulih stvari bi bio izigran, a posljedica apsurdna. Odgovornost za uklanjanje opasne podrtine ili potonule stvari bila bi obveza Republike Hrvatske kao novog stjecatelja, a to znači da bi troškovi uklanjanja opasne podrtine ili potonule stvari teretili državni proračun.

PZ predviđa i iznimku od pravila prema kojem gubitak prava vlasništva nastupa ako podrtina ili potonula stvar ne bude izvađena u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala. Iznimka se odnosi na specifične predmete i to podrtine ili potonule stvari koje u naravi predstavljaju novac, dragocjenost, arhivsku građu od općeg kulturnog interesa i drugu stvar od vrijednosti kojoj se više ne može utvrditi vlasnik. Takve stvari su vlasništvo Republike Hrvatske neovisno o tome koliko su dugo u moru.¹⁰⁴ PZ uvodi dužnost lučkim kapetanijama da o nalazu podrtina ili potonulih stvari koje u naravi predstavljaju novac, dragocjenosti, arhivsku građu od općega kulturnoga interesa i drugu stvar od vrijednosti, odmah obavijeste nadležno državno tijelo za zaštitu spomenika kulture, odnosno arhiv, koji su ovlašteni te predmete uzeti u posjed i čuvanje, ako posebnim zakonom nije što drugo određeno.¹⁰⁵

Jedna od pretpostavki za stjecanje prava vlasništva Republike Hrvatske u slučaju stjecanja na temelju čl. 840.č. st. 1. PZ-a jest da podrtina nije izvađena u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala.

PZ ima posebno pravno uređenje glede pitanja početka tijeka vremena koje mora proteći da bi Republika Hrvatska stekla vlasništvo na neizvađenoj podrtini ili poto-

---

¹⁰³ Uklanjanje podrtine putničkog broda *Costa Concordia* koji se nasukao u blizini talijanskog otoka Isola di Giglio u siječnju 2012. trajalo je do srpnja 2014. dosegnuvši troškove od oko 2 milijarde USD, što je najskuplji trošak uklanjanja podrtine u povijesti pomorstva.

¹⁰⁴ Čl. 840.č. st. 2. PZ-a.

¹⁰⁵ Čl. 840.č. st. 5. PZ-a.

nuloj stvari. Dvogodišnji rok počinje teći od dana kad je potonula stvar ili podrtina potonula ili se nasukala, a završava istekom posljednjeg dana propisanog roka. Znači, početak tijeka roka se vezuje uz specifičan trenutak, a to je trenutak kada je stvar potonula ili se nasukala.¹⁰⁶ Ako se ne može utvrditi vrijeme potonuća ili nasukanja u svrhu utvrđivanja dvogodišnjeg roka zakon uvodi predmnijevu o vremenu potonuća, odnosno nasukanja. Predmnijeva se da su plovni ili plutajući objekt, zrakoplov ili njihovi dijelovi, teret i druge stvari koje su se na njima nalazile potonuli, odnosno nasukali se sutradan, nakon primitka posljednje vijesti o plovnom ili plutajućem objektu ili zrakoplovu, a ostali predmeti onoga dana kada je utvrđeno mjesto gdje je predmet potonuo ili se nasukao.¹⁰⁷

Dvogodišnji rok ne mora proteći za gubitak prava vlasništva ako se vlasnik odrekne prava vlasništva. To slijedi iz načela građanskog prava.¹⁰⁸

Zakon o plovidbi i lukama unutarnjih voda¹⁰⁹ predviđa također dvogodišnji rok nakon proteka kojeg Republika Hrvatska stječe pravo vlasništva na neizvađenim potonulim stvarima. Pomorski zakonik iz 1994. godine¹¹⁰ kao i Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi¹¹¹ predviđali su desetogodišnji rok protekom kojeg je država postajala vlasnik neizvađene potonule stvari. U novom PZ-u rok je znatno skraćen u usporedbi s rokom koji se predviđao u PZ-u iz 1994. Smatralo se da je dvogodišnji rok dovoljno dug rok i da će vlasnici koji imaju namjeru izvaditi svoju podrtinu ili potonulu stvar to učiniti u propisanom dvogodišnjem roku. Dakle, taj znatno kraći rok od prijašnjeg potiče vlasnike da ne odgađaju provođenje postupka vađenja te da vađenju podrtine ili potonule stvari pristupe unutar dvogodišnjeg roka.

Način obračunavanja tijeka vremena potrebnog za zakonsko stjecanje vlasništva na neizvađenoj podrtini ili potonuloj stvari ne uključuje mogućnost prekida i zastoja tijeka roka.¹¹² Radi se o objektivnom roku. Nije odlučno iz kojih razloga potonula stvar ili podrtina nije izvađena. Nije relevantna niti okolnost je li ovlaštena osoba poznata, kao ni to je li toj osobi poznato da je njezina stvar ili podrtina potonula i na kojem mjestu.¹¹³

¹⁰⁶ Stvar može i plutati, lutati po moru nošena vjetrom i strujama.

¹⁰⁷ Čl. 840.č. st. 6. PZ-a.

¹⁰⁸ O prestanku vlasništva odreknućem opširnije infra 5.2.4.

¹⁰⁹ Narodne novine br. 109/2007, 132/2007, 51/2013.

¹¹⁰ Narodne novine br. 17/94, 78/94, 43/96 (u nastavku PZ 1994).

¹¹¹ Službeni list SFRJ br. 22/1977, preuzet u: Narodne novine br. 53/91 (u nastavku ZPUP).

¹¹² Kada bi postojala mogućnost prekida ili zastoja tijeka propisanog roka, zakonom bi ta mogućnost trebala biti posebno predviđena. Zakonodavac to predviđa kod stjecanja vlasništva dosjelošću. ZV u čl. 160. st. 6. izravno upućuje na primjenu rokova za zastaru tražbina propisanih ZOO-om. Znači, kod stjecanja vlasništva dosjelošću na prekid odnosno zastoj tijeka vremena dosjelošti na odgovarajući se način primjenjuju odredbe o prekidu, odnosno zastaju tijeka rokova za zastaru tražbina.

¹¹³ Tako tumači i Jakaša Branko, *Sistem plovidbenog prava Jugoslavije*, Plovidbene nezgode, četvrta knjiga, svezak II, Narodne novine, Zagreb, str. 471.

Ako akcije vađenja ne budu završene, znači ako traju i nakon proteka dvogodišnjeg roka od dana kada je podrtina odnosno potonula stvar potonula ili se nasukala, vlasnik neće izgubiti pravo vlasništva pod uvjetom da akcije budu uspješno završene i stvar bude izvađena. U tom slučaju, znači u slučaju uspješnog vađenja uopće ne dolazi do primjene odredba čl. 840.č. st. 1 PZ-a. Smisao te odredbe je da se honorira nastojanje vlasnika da izvadi svoju podrtinu odnosno potonulu stvar, pa ako akcije traju i budu uspješno završene vlasnik će zadržati pravo vlasništva na izvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari. Međutim, kao što je istaknuto, radi se o objektivnom roku, pa je slijedom toga drugačija situacija ako se radi o pasivnom držanju vlasnika jer on, iako je pribavio dozvolu za vađenje, ne izvadi podrtinu ili potonulu stvar ili ako napusti započeto vađenje ili ga prekine,¹¹⁴ tada će se primijeniti spomenuta odredba i protekom roka od dvije godine Republika Hrvatska će postati vlasnik neizvađene podrtine odnosno potonule stvari. Znači, odredba čl. 840.č. st. 1. PZ-a primjenjuje se u slučaju pasivnog držanja vlasnika, a o tome će se raditi ako: a) vlasnik ne zatraži dozvolu za vađenje jer iz takvog držanja proizlazi da ne želi vaditi podrtinu ili potonulu stvar, b) vađenje je bilo neuspješno, c) vlasnik je napustio ili prekinuo započeto vađenje.

4.2.6. Osobitosti stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima koje imaju obilježja kulturnog dobra

Podrtine i potonule stvari mogu, osim predmetom posebnog uređenja iz PZ-a te općeg stvarnopravnog uređenja iz ZV biti uz to još i predmetom posebnog stvarnopravnog uređenja za kulturna dobra.¹¹⁵ U svezi pitanja koja nisu regulirana PZ-om, za one podrtine i potonule stvari koje imaju obilježja kulturnih dobara izvor prava su odredbe Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.¹¹⁶

Zaštitu i odgovarajuću skrb o kulturnim dobrima koja se nalaze u moru osiguravaju i relevantne odredbe Zakona o obalnoj straži¹¹⁷ te više pravilnika.¹¹⁸ Međutim,

¹¹⁴ Smatra se da je vlasnik bez opravdanog razloga prekinuo ili napustio započeto vađenje ako u roku od pet dana ne nastavi radove na vađenju potonule stvari odnosno podrtine koje je prekinuo ili napustio bez da je o tome obavijestio nadležnu lučku kapetaniju (čl. 840. d. st. 3. PZ-a).

¹¹⁵ Podrobnije o posebnom stvarnopravnom uređenju za kulturna dobra GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, svezak 3., op. cit. bilj. 4, str. 381.

¹¹⁶ Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (u nastavku ZZOKD), Narodne novine broj 157/13, 136/12, 25/12, 61/11, 88/10, 87/09, 157/03, 151/03, 69/99.

¹¹⁷ Narodne novine br. 109/2007. Prema Zakonu o obalnoj straži Obalna straža putem nadležnih ministarstava surađuje s tijelima međunarodnih organizacija koja se bave, između ostalog, i zaštitom podmorskih kulturnih dobara (čl. 12.). U skladu s međunarodnim pravom i propisima Republike Hrvatske Obalna straža u zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu obavlja nadzor i zaštitu, između ostalog i kulturne baštine, a u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru pruža potporu tijelima nadležnima za nadzor i zaštitu morskog okoliša, prirode i kulturne baštine (čl. 36. st. 1.). Obalna straža u suradnji s nadležnim tijelima ministarstva nadležnog za kulturu nadzire arheološka istraživanja u skladu s međunarodnim pravom i propisima Republike Hrvatske (čl. 38. st. 2.).

¹¹⁸ Na temelju ovlaštenja iz čl. 39. Zakona o obalnoj straži donesen je Pravilnik o suradnji Obalne straže s tijelima nadležnim za zaštitu kulturnih dobara na moru, morskom dnu i podmorju, Narodne

oni nisu neposredno povezani s materijom prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima koje imaju obilježja kulturnih dobara, pa stoga njihove odredbe nisu analizirane u ovom radu.

Na međunarodnoj razini postoji više međunarodnih ugovora kojima se ujednačavaju među državama ugovornicama razna rješenja u cilju efikasnije međunarodne zaštite kulturnih dobara.¹¹⁹ Republika Hrvatska je stranka nekoliko međunarodnih ugovora koji svojim pravilima utječu na posebno uređenje za kulturna dobra.¹²⁰ To su: Konvencija o zaštiti podvodne kulturne baštine,¹²¹ Konvencija o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba i Protokol u vezi sa zabranom izvoza kulturnih dobara s okupiranih teritorija,¹²² UNIDROIT-ova Konvencija o ukradenim ili nezakonito izvezenim kulturnim dobrima,¹²³ Konvencija o mjerama zabrane i sprječavanja nedozvoljenog uvoza, izvoza i prijenosu vlasništva kulturnih dobara,¹²⁴ Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora.¹²⁵

---

novine br. 56/2009. Ovaj podzakonski akt uređuje način i postupak suradnje i razmjene informacija na operativnoj razini ali također u čl. 2. sadrži definiciju podvodne kulturne baštine. Na temelju čl. 49. ZZOKD-a donesena su dva pravilnika: Pravilnik o arheološkim istraživanjima, Narodne novine br. 102/2010 i Pravilnik o postupku i načinu izdavanja dopuštenja za obavljanje podvodnih aktivnosti u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske u područjima gdje se nalaze kulturna dobra, Narodne novine br. 22/2009, 36/2011, 58/2014.

¹¹⁹ U nastavku ovog rada navodimo neke od značajnijih, a za detaljniju analizu vidjeti GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, svezak 3., op. cit. bilj. 4, str. 373–374.

¹²⁰ Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom te su objavljeni dio su unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, i to s većom pravnom snagom od zakona, a primjenjuju se neposredno (čl. 140. Ustava Republike Hrvatske).

¹²¹ Konvencija UNESCO-a o zaštiti podvodne kulturne baštine sklopljena je 2. studenog 2001. godine u Parizu, a stupila je na snagu 2. siječnja 2009. godine (u nastavku Konvencija o podvodnoj kulturnoj baštini). Do danas se 48 država obvezalo Konvencijom, v. bazu podataka Conventions & Recommendations (Legal Instruments Adopted by UNESCO's Member States), na web stranicama UNESCO-a: <http://www.unesco.org> (19.11.2014.). Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti podvodne kulturne baštine Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 10/2004.

¹²² Konvencija je sklopljena u Hagu 14. svibnja 1954. godine. Republika Hrvatska je stranka na temelju notifikacije o sukcesiji od 8. listopada 1991. godine. Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 12/1993, 6/2002.

¹²³ Konvencija je sklopljena u Rimu 24. lipnja 1995. godine, Narodne Novine – Međunarodni ugovori 5/2000 i 6/2002.

¹²⁴ Konvencija je sklopljena 14. studenog 1970. u Parizu, a stupila je na snagu 24.4.1972. Do danas se 127 država obvezalo ovom konvencijom, v. Bazu podataka Conventions & Recommendations (Legal Instruments Adopted by UNESCO's Member States), na web stranicama UNESCO-a: <http://www.unesco.org> (10.12.2014.). Republika Hrvatska je stranka na temelju notifikacije o sukcesiji od 8.10.1991. Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 12/1993.

¹²⁵ Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora usvojena je 10. prosinca 1982. godine u Montego Bayu (Jamajka), a stupila je na snagu 16. studenog 1994. (u nastavku UNCLOS) Do danas ima 166 država stranaka. V. <http://treaties.un.org> (1.12.2014.). Republika Hrvatska je stranka na temelju notifikacije o sukcesiji. Službeni prijevod na hrvatski jezik objavljen je u Narodnim novinama – Međunarodni ugovori br. 9/2000.

Konvencija o zaštiti podvodne kulturne baštine kao mnogostrani međunarodni ugovor primarno se bavi pitanjima zaštite i očuvanja podvodne kulturne baštine. Pitanje vlasništva nad potonulim kulturnim dobrima u Konvenciji o podvodnoj kulturnoj baštini nije uopće spomenuto. Naime, smatralo se da su po tom pitanju prevelike razlike između pojedinih unutrašnjih pravnih poredaka, pa se ta složena materija ne bi mogla na prikladan način urediti u međunarodnom ugovoru koji se prije svega tiče ovlasti država *iure imperii*. Stoga će se vlasništvo nad podvodnom kulturnom baštinom utvrđivati u skladu s unutrašnjim pravnim pravilima država stranaka.¹²⁶ Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora samo fragmentarno spominje "arheološke i povijesne predmete".¹²⁷ Konvencija o mjerama zabrane i sprječavanja nedozvoljenog uvoza, izvoza i prijenosu vlasništva kulturnih dobara oživotvoruje zadaću svake države da štiti baštinu što je sačinjavaju kulturna dobra koja postoje na njezinom teritoriju od opasnosti krađe, tajnih iskopavanja i nedopuštenog uvoza, izvoza i prijenosa vlasništva kulturnih dobara (čl. 3 Konvencije). Ova konvencija uređuje materiju ilegalne trgovine i krađe kulturnih dobara ali ne utvrđuje posebna pravila o privatnopravnim posljedicama međunarodnih ilegalnih poslova kulturnim dobrima.¹²⁸

UNIDROT-ova Konvencija o ukradenim ili ilegalno izvezenim kulturnim dobrima primjenjuje se na zahtjeve za restituciju ukradenih kulturnih dobara te za povratom kulturnih dobara odnesenih s teritorija države ugovornice protivno njezinim propisima o izvozu takvih kulturnih dobara, sve radi zaštite kulturnog nasljeđa. Takvi zahtjevi trebaju biti od međunarodnog značaja. Pitanja povrata ukradenih i ilegalno izvezenih kulturnih predmeta konvencija ne rješava donošenjem ujednačenih materijalnih pravila koja se tiču stjecanja vlasništva u dobroj vjeri od ne vlasnika ili pretpostavki za izdavanje izvoznih dozvola, već utvrđuje pravne posljedice navedenih dviju vrsta situacija. Znači, osnovna svrha donošenja konvencije nije ujednačavanje stvarnopravnih rješenja o stjecanju kulturnih dobara od ne vlasnika ili stjecanje u slučajevima ilegalnog izvoza, već posredno utvrđivanje posljedica takvih vrsta situacija, sve radi očuvanja i zaštite kulturne baštine država ugovornica.¹²⁹

¹²⁶ Tako objašnjava: Trpimir M. Šošić, Konvencija UNESCO-a o zaštiti podvodne kulturne baštine i jurisdikcija država u Jadranskome moru, *Poredbeno pomorsko pravo – Comparative Maritime Law*, god. 49 (2010), br. 164, str. 101–138.

¹²⁷ Propisano je da se svi arheološki i povijesni predmeti koje se nađu na dnu mora i oceana izvan granica nacionalne jurisdikcije čuvaju i s njima se raspolaze u korist cijeloga čovječanstva, imajući posebno na umu prednost u pravima države, odnosno zemlje porijekla ili države kulturnog porijekla ili države povijesnog i arheološkog porijekla (čl. 149. UNCLOS-a). Također, v. čl. 303. UNCLOS.

¹²⁸ Opširan komentar ove konvencije: Patrick J. O' Keefe, *Commentary on the UNESCO 1970 Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property*, Institute of art and law, 2007.

¹²⁹ Komentar odredbi Konvencije v. Sajko Krešimir, Nacionalna i međunarodna zaštita kulturnih predmeta s posebnim osvrtom na UNIDROIT konvenciju o ukradenim ili ilegalno izvezenim kulturnim predmetima, od 24. lipnja 1995., *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, v. 19 (1998), supplement, str. 787–816.

S obzirom na to da se navedeni međunarodni ugovori ne bave pitanjima stjecanja i prestanka prava vlasništva, oni nisu predmet detaljnije analize u ovom radu ali svakako njihova unifikacijska rješenja su vrijedna tema za posebno šire istraživanje pravnih pitanja u svezi s podrtinama i potonulim stvarima koja imaju obilježja kulturnih dobara.

Na ovom mjestu ukazujemo na posebno interesantno pitanje pravnog položaja podrtina ratnih brodova. Postoji tvrdnja da čak ukoliko podrtine ratnih brodova možda ne zadržavaju suvereni imunitet koji su ti brodovi uživali prije potapanja, one trajno ostaju u vlasništvu države zastave, gdje god se nalazile, osim ako se ona toga prava izričito ne odrekne.¹³⁰ U tom kontekstu interesantno je ukazati na primjer pravne situacije u svezi podrtina ratnih brodova "Re d'Italia" i "Palestro" koje je potopila Austrijska vojska 1866. godine u pomorskoj bitci u blizini Visa. Nakon njihovog potapanja podrtine talijanskih ratnih brodova postale su vlasništvo Austrije kao njezin ratni plijen ali sukcesijom država postale su vlasništvo Republike Hrvatske. Zbog toga Italija kao država zastave brodova nema pravo vlasništva na tim podrtinama. Pored toga, Italija i Republika Hrvatska stranke su Konvencije o zaštiti podvodne kulturne baštine, a prema čl. 7. te Konvencije Republika Hrvatska ima u ostvarivanju svoje suverenosti isključivo pravo regulirati i odobravati aktivnosti usmjerene na te dvije podrtine ratnih brodova kao kulturne baštine iz razloga što su one smještene u njezinom teritorijalnom moru.¹³¹

Prema ZZOKD-u svojstvo kulturnoga dobra, na temelju stručnog vrednovanja, utvrđuje Ministarstvo kulture rješenjem.¹³² Rješenjem se određuje sustav mjera zaštite kulturnoga dobra i obveza upisa kulturnoga dobra u Registar, Listu zaštićenih kulturnih dobara. Rješenje o utvrđivanju svojstva kulturnoga dobra koje se odnosi na podvodno arheološko nalazište dostavlja se i nadležnoj lučkoj kapetaniji.¹³³ U Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, osim predmeta starijih od 100 godina koji prema definiciji Konvencije o podvodnoj kulturnoj baštini predstavljaju podvodnu kulturnu baštinu, upisane su kao zaštićena kulturna dobra i brojne podrtine i potonule stvari iz vremena prvog i drugog svjetskog rata.¹³⁴

¹³⁰ Detaljnije o tome: Degan Vladimir - Đuro, *The Legal Situation of the Wreck of the Ironclad "Re d'Italia" Sunk in the 1866 Battle of Vis (Lissa)*, *Poredbeno pomorsko pravo – Comparative Maritime Law*, v. 51 (2012), br. 166, str. 1–10.

¹³¹ Ibid.

¹³² Čl. 12. ZZOKD-a.

¹³³ Čl. 12. ZZOKD-a.

¹³⁴ Primjerice u 2014. godini Ministarstvo kulture je u Registar kulturnih dobara – Listu preventivno zaštićenih kulturnih dobara upisalo tri podvodna arheološka nalazišta, od toga jedno je pod morem iz razdoblja domovinskog rata, a drugo je pod morem manje od 100 godina: olupina aviona Ju 87 Stuka potonulog u akvatoriju Žirja, olupina njemačkog torpednog broda S-158 potonulog u Šibenskom akvatoriju (Narodne novine broj 139/14). U Registar kulturnih dobara 2014. godine upisano je i podvodno arheološko nalazište istočne strane otoka Glavat, općina Mljet (Narodne novine broj 64/14).

Kulturna dobra mogu biti u privatnom i javnom vlasništvu (vlasništvo Republike Hrvatske, županije, grada, općine). Utvrđivanjem svojstva kulturnog dobra ne mijenja se vlasničkopravni status stvari. Dobro i dalje ostaje u vlasništvu osobe koja je bila njezin vlasnik prije utvrđivanja statusa kulturnog dobra. Radi zaštite i očuvanja kulturnog dobra vlasnik je međutim ograničen u ostvarivanju svojih vlasničkih ovlaštenja.¹³⁵ Posebno su propisana ograničenja u pogledu prometa kulturnim dobrima. Znači, za one podrtine odnosno potonule stvari koje imaju obilježja kulturnih dobara primjenjuju se pravila o ograničenju prometa kulturnim dobrima predviđena čl. 37. ZZOKD-a. Ograničenja prometa kulturnim dobrima jesu: a) posebne obveze prodavatelja kulturnog dobra, posrednika u kupoprodaji kulturnoga dobra i kupca, b) pravo prvokupa, c) obveza povrata proračunskih sredstava uložениh u zaštitu i očuvanje kulturnoga dobra prije njegove prodaje, d) ograničavanje uvoza i iznošenja kulturnoga dobra (čl. 28. st. 2. ZZKD-a). Vlasnik koji namjerava prodati kulturno dobro dužan je najprije istodobno ponuditi ga Republici Hrvatskoj, županiji, Gradu Zagrebu, gradu ili općini na čijem se području to kulturno dobro nalazi navodeći cijenu i druge uvjete prodaje. Republika Hrvatska, županija, Grad Zagreb, grad ili općina mora se očitovati o toj ponudi u roku od 60 dana od dana primitka pisane ponude. Ako se navedena pravna osoba ne namjerava koristiti svojim pravom prvokupa, dužna je u roku od 30 dana od dana primitka ponude o tome obavijestiti druge pravne osobe koje imaju pravo prvokupa i vlasnika. Nakon isteka roka vlasnik može kulturno dobro prodati drugoj osobi uz cijenu koja ne može biti niža od cijene navedene u ponudi i pod uvjetima koji za kupca nisu povoljniji od uvjeta sadržanih u ponudi za pravo prvokupa (čl. 37. ZZOKD-a).¹³⁶

Vlasnik podrtine odnosno potonule stvari može stvarnopravno raspolagati nezvađenom podrtinom odnosno potonulom stvari, također može zatražiti dozvolu za njezino vađenje i nakon poduzetog vađenja ovlašten je također stvarnopravno raspolagati s izvađenom stvari. Kao što je istaknuto, za one podrtine odnosno potonule stvari koje imaju obilježja kulturnih dobara primjenjuju se pravila o ograničenju prometa kulturnim dobrima predviđena čl. 37. ZZOKD-a. Uz navedena ograničenja propisana ZZOKD-om, i PZ donosi neka specifična zakonska ograničenja u pogledu mogućnosti stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima koja imaju obilježja kulturnih dobara.

Prema PZ-u podrtina odnosno potonula stvar koja u naravi predstavlja novac, dragocjenosti, arhivsku građu od općeg kulturnog interesa i drugu stvar od vrijednosti *kojoj se ne može utvrditi vlasnik*, neovisno o tome koliko je dugo u moru, vlasništvo je Republike Hrvatske.¹³⁷ Drugačije je rješenje za onu podrtinu odnosno

¹³⁵ Opširnije: GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, svezak 3., op. cit. bilj. 4, str. 383.

¹³⁶ O stjecanju prava vlasništva podrtina i potonulih stvari na temelju pravnog posla, opširnije supra t. 4.2.1.

¹³⁷ Č. 840.č. st. 2. PZ-a.

potonulu stvar za koju se *može utvrditi vlasnik*. Kada je vlasnik poznat, neovisno radi li se o podrtini odnosno potonuloj stvari koja ima obilježja kulturnog dobra ili ne, vlasnik može izgubiti pravo vlasništva samo: a) ako ju dobrovoljno ne izvadi u roku od dvije godine od dana potonuća odnosno nasukavanja, te b) ako ne preuzme izvađenu stvar koju je izvadio poštenu nalaznik ili lučka kapetanija, primjenom pravila o nalazu stvari u moru.

Znači, na sve podrtine i potonule stvari, pa tako i na one koje imaju obilježja kulturnih dobara, primjenjuju se pravila PZ-a o nalazu stvari u moru. Za razliku od toga, na nađena kulturna dobra primjenjuju se pravila ZZOKD-a o nalazu blaga.¹³⁸ Prema pravilima PZ-a o nalazu stvari u moru, ako je vlasnik poznat ali se utvrdi da ne namjerava vaditi potonulu stvar ili podrtinu, ili kad bez opravdanog razloga prekine ili napusti započeto vađenje, vađenje se može dopustiti poštenom nalazniku ili lučkoj kapetaniji¹³⁹ i to u okviru propisanog upravnog postupka vađenja podrtina i potonulih stvari.¹⁴⁰ Ako vlasnik ne preuzme u zakonom propisanom roku izvađenu podrtinu odnosno potonulu stvar koja ima obilježja kulturnog dobra, a koju je izvadio poštenu nalaznik ili lučka kapetanija, smatrat će se da se odrekao stvari, i ona na temelju čl. 840.f. st. 1. b) PZ-a postaje vlasništvo Republike Hrvatske. Poštenu nalaznik *ne može* steći u vlasništvo podrtinu odnosno potonulu stvar koja ima značaj kulturnog dobra, a koju je izvadio iz mora. Podudarno rješenje sadrži i ZV u odnosu na nalaz blaga. Nalaznik je dužan uzeti nađenu stvar u posjed za Republiku Hrvatsku čime ona, ako zaista nema vlasnika, postaje vlasništvo Republike Hrvatske.¹⁴¹ Također, ako u roku od dvije godine vlasnik dobrovoljno ne izvadi podrtinu ili potonulu stvar smatrat će se da se originalni vlasnik odrekao prava vlasništva i vlasnik će postati Republika Hrvatska.

Drugačije je rješenje iz ZZOKD-a koje govori o kulturnim dobrima koja se nalaze u moru. Za ta se dobra predmnijeva da su vlasništvo Republike Hrvatske, jer osoba koja smatra da ima pravo vlasništva može kod nadležnog suda podići tužbu radi utvrđenja prava vlasništva.¹⁴²

U odnosu na podrtine i potonule stvari koje imaju obilježja kulturnih dobara, navedene odredbe ZZOKD-a imale su svoj smisao do trenutka uvođenja novog cjelovitog i sustavnog pravnog uređenja za podrtine i potonule stvari uspostavljenog novelom PZ-a iz 2013. Naime, PZ iz 2004., do njegove novele iz 2013. godine, nije spominjao pitanje vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima. Sada je to PZ-

¹³⁸ Čl. 19. st. 3. ZZOKD-a.

¹³⁹ Čl. 840.č. PZ-a.

¹⁴⁰ Odobrenje za vađenje podrtine ili potonule stvari koja ima ili se može pretpostaviti da ima obilježja kulturnog dobra daje lučka kapetanija uz prethodnu suglasnost ministarstva nadležnog za poslove kulture (čl. 840.č. st. 6. PZ-a).

¹⁴¹ Čl. 140. st. 2. ZV-a.

¹⁴² Čl. 19. st. 2. ZZOKD-a.

om uređeno na odgovarajući način, pa odredbe čl. 19. ZZOKD-a u praksi više neće dolaziti do primjene jer će odredbe PZ-a imati prednost u primjeni kada je riječ o podrtinama i potonulim stvarima koje imaju obilježje kulturnih dobara a nalaze se u moru. Prednost primjene u ovom slučaju treba dati odredbama PZ-a o nalazu stvari u moru i stjecanju na temelju PZ-a podrtina i potonulih stvari koje vlasnik nije izvadio u roku od 2 godine od kada su potonule ili se nasukale, jer je riječ o propisu koji uređuje posebno stvarnopravno uređenje za podrtine i potonule stvari. Prema PZ-u vlasnik podrtine odnosno potonule stvari koji ju nije izvadio iz mora u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala, niti ju preuzeo ako je vađenje poduzela lučka kapetanija ili poštteni nalaznik, više ne može tužiti tužbom na utvrđenje da je vlasnik stvari jer je njegovo vlasništvo prestalo i došlo je do stjecanja vlasništva Republike Hrvatske. Temelj prestanka i stjecanja je PZ kao posebni zakon.

Odredba čl. 32. st. 3. i 4. ZZOKD-a koja govori o stjecanju vlasništva RH kulturnih dobara koje je njihov vlasnik trajno napustio, neće dolaziti do primjene u odnosu na podrtine i potonule stvari koje imaju obilježja kulturnih dobara jer će prednost primjene imati odredba čl. 840.č. st. 1. PZ-a kojom je propisano da podrtina ili potonula stvar koja ne bude izvađena u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala postaje vlasništvo Republike Hrvatske.¹⁴³

Međutim, ako se vlasnik podrtine odnosno potonule stvari koja ima obilježje kulturnog dobra odrekao prava vlasništva na valjan način,¹⁴⁴ a nije protekao rok od 2 godine od dana potonuća odnosno nasukavanja te vlasnik podrtinu odnosno potonulu stvar nije izvadio u spomenutom roku, može doći do primjene odredba čl. 18. ZZOKD-a. Ta odredba govori o tome ako kulturno dobro nema vlasnika ili se on ne može utvrditi ili je nepoznat ili kulturno dobro ostane bez vlasnika, vlasnik postaje Republika Hrvatska. Znači, učinci odricanja od prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima koje imaju obilježja kulturnih dobara određivat će se po odredbi čl. 18. st. 2. ZZOKD-a ako nisu ispunjene pretpostavke iz čl. 840.č. st. 1. PZ-a. Odricanjem od vlasništva pokretnog kulturnog dobra ta pokretnina ne postaje ničija, kao što bi to bilo prema općem pravilu čl. 132. st. 1. i 2. ZV-a, već postaje vlasništvo RH, na temelju posebne odredbe čl. 18. st. 2. ZZOKD-a.

---

¹⁴³ Odredba čl. 32. st. 4. ZZOKD-a kojom je propisano kada će se smatrati da je vlasnik trajno napustio kulturno dobro sadržajno je bitno drugačija od odredbe čl. 840.č. st. 1. PZ-a. Jedan od uvjeta koji mora biti kumulativno ispunjen s drugim uvjetima prema odredbi čl. 32. st. 4. ZZOKD-a je da "vlasnik svoje obveze ne izvršava 10 godina od dana donošenja rješenja o skrbištvu".

¹⁴⁴ O odricanju od prava vlasništva opširnije infra t. 5.2.4.

5. PRESTANAK PRAVA VLASNIŠTVA NA PODRTINAMA I POTONULIM STVARIMA

5.1. Općenito

Pravo vlasništva podrtine odnosno potonule stvari prestaje kad nastupe one okolnosti (pravne činjenice) uz koje pravni poredak veže prestanak prava vlasništva. Znači, vlasništvo prestaje kada se dogodi ono što je predviđeno kao pretpostavka prestanka (gubitka) prava vlasništva.¹⁴⁵

Općim stvarnopravnim uređenjem ZV-a nisu iscrpljeni svi slučajevi prestanka prava vlasništva. U pogledu prestanka prava vlasništva, ZV propisuje da pravo vlasništva prestaje kada to odredi posebni zakon, pod pretpostavkama i na način određen zakonom.¹⁴⁶ Upravo u pogledu prestanka prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima PZ za određene slučajeve propisuje posebne pretpostavke i načine prestanka prava vlasništva.

Znači, s obzirom na osobitosti podrtina i potonulih stvari, PZ propisuje koje pretpostavke dovode do prestanka (gubitka) prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima i u onim slučajevima kada do prestanka ne bi došlo primjenom općih odredbi o prestanku prava vlasništva iz ZV-a.

PZ-om kao posebnim zakonom određeno je da vlasništvo prestaje na podrtini ili potonuloj stvari:

1. koja ne bude izvađena u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala;
2. ako je vađenje poduzela lučka kapetanija, odnosno poštenu nalaznik,¹⁴⁷ a u roku od 15 dana od objave oglasa vlasnik se ne javi ili odbije preuzeti stvar, ili namiriti sve razumne troškove i nalazninu.

Prema općem stvarnopravnom uređenju, ovisno o događaju koji ga uzrokuje, prestanak prava vlasništva će biti apsolutan ili relativan.¹⁴⁸ Do relativnog prestanka prava vlasništva dolazi prelaženjem tog prava s dotadašnjeg na novog vlasnika, dakle uvijek kada stjecatelj stječe to pravo na temelju pravnog posla s dotadašnjim vlasnikom ili nasljeđivanjem dotadašnjeg vlasnika. O relativnom prestanku prava vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari radit će se i u sljedećim slučajevima: a) ako pravo vlasništva prestane na temelju zakona vlasniku koji nije izvadio

---

¹⁴⁵ GAVELLA, et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 95.

¹⁴⁶ Čl. 173. st. 1. ZV-a.

¹⁴⁷ Na temelju odredbe čl. 840.d. PZ-a.

¹⁴⁸ Neki događaji uzrokuju da dotadašnje pravo vlasništva prestane za svakoga postojati, dakle da je prestanak prava vlasništva apsolutan. Neki događaji, naprotiv, čine da pravo vlasništva određene stvari prestane pripadati onoj osobi kojoj je do tada pripadalo, ali da i dalje to isto pravo vlasništva postoji na istoj stvari, kao pravo vlasništva neke druge osobe. Prestanak prava vlasništva je tada samo relativan. Tako GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 96, 488. i 491.

podrtinu odnosno potonulu stvar u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala i b) ako pravo vlasništva prestane vlasniku koji nije u zakonom propisanom roku preuzeo izvađenu stvar od osobe koja je poduzela vađenje i kod koje se stvar nalazi na čuvanju.¹⁴⁹ U oba slučaja riječ je o prestanku prava vlasništva na temelju odredbi posebnog zakona, u ovom slučaju PZ-a, a koje nije posljedica tuđeg izvornog stjecanja, nego je njegov uzrok jer zakon predviđa da pravo vlasništva prestaje ali time se otvara prostor stjecanju novog prava vlasništva na toj stvari.¹⁵⁰

Pravo vlasništva na podrtni odnosno potonuloj stvari prestat će apsolutno ako je pravo vlasništva prestalo postojati. To će biti u slučaju propasti stvari.

5.2. Osobitosti prestanka prava vlasništva na podrtnama i potonulim stvarima

Zbog činjenice da je neka stvar potonula ili se nasukala, odnosno postala podrtna ili potonula stvari u smislu kako ih definira PZ, ne prestaje pravo vlasništva njezinom dotadašnjem vlasniku, tj. osobi koja je u trenutku kada je stvar postala podrtna ili potonula stvar bila njezin vlasnik. Znači, stvar koja je potonula ili se nasukala ne postaje samo zbog te činjenice ničija, niti se smatra napuštenom. Polazi se od pretpostavke da su podrtnine odnosno potonule stvari, stvari izgubljene u moru, pa se prema pravnom uređenju predviđenom PZ-om ostavlja mogućnost vlasnicima da unutar određenih zakonskih prekluzivnih rokova u okviru propisanog upravnog postupka poduzmu vađenje stvari iz mora. Na podrtnine odnosno potonule stvari primjenjuju se i pravila PZ-a slična nalazu (izgubljenih) stvari iz ZV-a te se omogućuje poštenim nalaznicima ili lučkim kapetanijama da poduzmu vađenje stvari ako se utvrdi da vlasnik ne namjerava vaditi potonulu stvar ili podrtnu.¹⁵¹ Međutim, niti zbog činjenice da je podrtnu odnosno potonulu stvar naknadno izvadila treća osoba (poštenu nalaznik ili lučka kapetanija), njezin vlasnik ne gubi pravo vlasništva na podrtni ili potonuloj stvari, osim ako je pravo vlasništva prestalo na drugom pravnom temelju i na način predviđen PZ-om.¹⁵²

Za razliku od toga, u određenim slučajevima i pod zakonom određenim pretpostavkama smatrat će se da je podrtna odnosno potonula stvar *napuštena*, a to će dovesti do nastupanja odgovarajućih stvarnopravnih posljedica, točnije smatrat će se da se vlasnik odrekao vlasništva i doći će do prestanka prava vlasništva.

Kao što je objašnjeno, svako pasivno držanje vlasnika neće stvarati predmnijevu da se vlasnik odrekao vlasništva. PZ-om su jasno definirane pretpostavke (situacije)

¹⁴⁹ To može biti poštenu nalaznik ili, ako je vađenje poduzela lučka kapetanija na temelju čl. 840.d. PZ-a, izvađena stvar se nalazi na čuvanju kod Ministarstva.

¹⁵⁰ GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 493.

¹⁵¹ Čl. 840.d. PZ-a.

¹⁵² Ako vlasnik ne izvadi podrtnu odnosno potonulu stvar u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala gubi pravo vlasništva na njoj i ona temeljem zakona postaje vlasništvo Republike Hrvatske.

koje će stvarati predmnijevu o vlasnikovu odricanju od prava vlasništva.¹⁵³ Pri tome treba razlikovati situaciju kada se predmnijeva da vlasnik ne namjerava poduzeti vađenje podrtine odnosno potonule stvar od situacije kada se predmnijeva da njegovo pasivno držanje znači odricanje od prava vlasništva.

5.2.1. *Predmnijeva da vlasnik ne namjerava poduzeti vađenje*

Vlasnik podrtine odnosno potonule stvari dužan je skrbiti o svojoj stvari temeljem načela da vlasništvo obvezuje.¹⁵⁴ Središnja obveza i smisao instituta vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari je da je vlasnik dužan izvaditi ili ukloniti podrtinu odnosno potonulu stvar.¹⁵⁵ Pri tome je odlučna razlika između instituta obveznog uklanjanja i vađenja podrtina ili potonulih stvari. Na podrtine i potonule stvari koje predstavljaju opasnost primjenjuju se pravila PZ-a o obveznom uklanjanju te se predviđa strog sustav odgovornosti za troškove lociranja, označavanja i uklanjanja te potencijalnu štetu nastalu od opasne podrtine. Podrtina ili potonula stvar koja nije opasna i ne podliježe obveznom uklanjanju u stvarnosti neće predstavljati rizik štete, pa nadležna javna tijela neće intervenirati na način da vlasniku naredi njezino obvezno uklanjanje te će isključivo o volji vlasnika ovisiti hoće li ju izvaditi. Međutim, nepoduzimanje vađenja podrtine odnosno potonule stvari od strane njezinog vlasnika dovodi do određenih specifičnih pravnih posljedica predviđenih PZ-om, a koje u konačnici mogu imati i stvarnopravne reperkusije u odnosu na prestanak prava vlasništva na toj podrtini odnosno potonuloj stvari.¹⁵⁶

PZ-om su propisani egzaktni kratki rokovi, protekom kojih će se presumirati da vlasnik ne namjerava poduzeti vađenje ili da je prekinuo ili napustio započeto vađenje. Predmnijeva se da vlasnik ne namjerava poduzeti vađenje ako u roku od 30 dana od dana potonuća odnosno nasukanja ne pokrene postupak za dobivanje odobrenja za vađenje ili ako u roku od 30 dana od dobivanja odobrenja ne započne vađenje.¹⁵⁷ Ako se utvrdi da vlasnik ne namjerava vaditi potonulu stvar ili podrtinu, ili kad bez opravdanog razloga prekine ili napusti započeto vađenje, vađenje potonule stvari ili podrtine može se pod zakonom propisanim pretpostavkama odobriti poštenom nalazniku ili nadležnoj lučkoj kapetaniji.¹⁵⁸ Činjenica da vlasnik nije izvadio stvar u spomenutom roku, točnije da nije zatražio dozvolu za vađenje ili nije započeo vađenje podrtine od-

¹⁵³ Opširnije infra t. 5.2.2. i t. 5.2.3.

¹⁵⁴ Vlasništvo obvezuje i vlasnik je dužan pridonositi općem dobru, pa je općenito prilikom izvršavanja svoga prava dužan postupati obzirno prema općim i tuđim interesima koji nisu protivni njegovu pravu; tako je propisano čl. 31. st. 1. ZV-a.

¹⁵⁵ Čl. 840.c. st. 1. PZ-a.

¹⁵⁶ Vlasništvo će prestati vlasniku podrtine odnosno potonule stvari ako ju ne izvadi u roku od 2 godine od dana kada je potonula ili se nasukala ili vlasniku koji ne preuzme izvađenu stvar ako je vađenje poduzeo pošteni nalaznik ili lučka kapetanija.

¹⁵⁷ Čl. 840.d. PZ-a.

¹⁵⁸ Čl. 840.d. PZ-a.

nosno potonule stvari, nema izravne reperkusije na prestanak prava vlasništva vlasniku neizvađene podrtine ili potonule stvari. Zbog toga isključivo nastupa predmnijeva da vlasnik ne namjerava poduzeti vađenje. Nepoduzimanje vađenja podrtine odnosno potonule stvari unutar navedenog zakonskog roka ima za posljedicu mogućnost primjene posebnog instituta pomorskog prava i to instituta nalaza stvari u moru primjenom kojeg se vađenje može odobriti poštenom nalazniku ili lučkoj kapetaniji.

5.2.2. Predmnijeva da se vlasnik odrekao vlasništva ako ne preuzme izvađenu stvar kada je vađenje poduzeo poštenu nalaznik ili lučka kapetanija

Ako je vađenje podrtine ili potonule stvari poduzela lučka kapetanija ili poštenu nalaznik, između vlasnika i osobe koja je poduzela vađenje (lučke kapetanije ili poštenog nalaznika) nastaje obveznopravni odnos. Znači, i nakon poduzetog vađenja podrtine odnosno potonule stvari od strane poštenog nalaznika ili lučke kapetanije, vlasnik i dalje zadržava pravo vlasništva, a Ministarstvo oglasom poziva vlasnika da u roku od 15 dana od objave oglasa preuzme stvar i podmiri troškove u svezi s vađenjem i čuvanjem stvari.¹⁵⁹ Osoba koja je poduzela vađenje podrtine ili potonule stvari, na temelju zakona stječe pravo na naknadu troškova u svezi s vađenjem, čuvanjem, oglašavanjem, prodajom na javnoj dražbi, plaćenim pristojbama te poštenu nalaznik na nalazninu. Podmirivanjem navedenih tražbina vlasnik podrtine odnosno potonule stvari stječe pravo na povrat posjeda izvađene podrtine odnosno potonule stvari. Osoba koja je stvar izvadila i čuvala dužna je predati vlasniku izvađenu podrtinu odnosno potonulu stvar u samostalan posjed. Vlasnik podrtine odnosno potonule stvari ima opciju ispuniti obveznopravni zahtjev i preuzeti izvađenu stvar ili ne poduzeti te činidbe. Neispunjenje obveznopravnog zahtjeva poštenom nalazniku ili Republici Hrvatskoj, ovisno o tome je li vađenje poduzeo poštenu nalaznik ili lučka kapetanija, dovodi do odgovarajućih stvarnopravnih posljedica. Vlasnikovo pasivno držanje u ovoj situaciji, a to znači ako se ne javi i ne dokaže svoje pravo na potonulu stvar, odnosno podrtinu ili odbije preuzeti stvar ili namiriti sve razumne troškove i nalazninu stvara neoborivu zakonsku predmnijevu da je podrtina odnosno potonula stvar *napuštena* i da se vlasnik odrekao stvari, a njegovo pravo vlasništva prestaje postojati.

Znači, da PZ kao posebni zakon određuje da se pretpostavlja vlasnikovo odreknuće za slučaj kada se u zakonom propisanom roku od 15 dana od objave oglasa vlasnik nije javio ili ako je odbio preuzeti stvar ili namiriti sve razumne troškove i nalazninu.

Prva važna stvarnopravna posljedica u odnosu na pravo vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari jest da nastupanjem neoborive zakonske predmnijeve da je podrtina odnosno potonula stvar *napuštena* i da se vlasnik *odrekao* prava vlasništva nastupa prestanak prava vlasništva dotadašnjeg vlasnika. Druga važna stvarno-

---

¹⁵⁹ Čl. 840.f. PZ-a.

pravna posljedica je da prestankom postojanja dotadašnjeg prava vlasništva stvar ne postaje *ničija*, nego vlasništvo prelazi na Republiku Hrvatsku ili poštenog nalaznika osim ako poštenu nalaznik izričito odbije prihvatiti vlasništvo, u kojem slučaju vlasništvo također prelazi na Republiku Hrvatsku. Odredba čl. 840.f. st. 1. PZ-a je pravni temelj za prestanak prava vlasništva dotadašnjeg vlasnika i stjecanje prava vlasništva poštenog nalaznika odnosno Republike Hrvatske.

U ovom slučaju odreknuće kao akt koji proizvodi stvarnopravni učinak u izravnoj je vezi s obveznopravnim odnosom koji je aktom vađenja nastao između vlasnika i poštenog nalaznika odnosno Republike Hrvatske, ako je vađenje poduzela lučka kapetanija. PZ vlasniku omogućuje da se oslobodi svoje obveze plaćanja troškova, pristojbi i nalaznine tako da se odrekne stvari.¹⁶⁰

5.2.3. Predmnijeva da se vlasnik odrekao stvari ako stvar ne izvadi u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala

Podrtina ili potonula stvar smatrat će se napuštenom i u slučaju ako ne bude izvađena u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala. To je slučaj u kojem se PZ-om također pretpostavlja da je vlasništvo podrtine odnosno potonule stvari prestalo odreknućem, međutim, u ovom slučaju na *neizvađenoj* podrtini odnosno potonuloj stvari.¹⁶¹ Neizvađena podrtina odnosno potonula stvar ne postaje ničija stvar, već vlasništvo prelazi na temelju zakona na Republiku Hrvatsku. Radi se o specifičnom slučaju prenošenja prava vlasništva na Republiku Hrvatsku, slično kao što je ZV-om određeno da pravo vlasništva na napuštenim nekretninama *ex lege* prelazi na Republiku Hrvatsku.¹⁶²

5.2.4. Odricanje od prava vlasništva na neizvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari

Osnovni cilj cjelokupnog instituta vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari je osigurati efikasan sustav vađenja i uklanjanja podrtina i potonulih stvari, a u okviru toga jasno je definirana obveza vlasnika podrtine odnosno potonule stvari da to učini. Opasnu podrtinu odnosno potonulu stvar vlasnik je obvezan ukloniti, a ako vlasnik to ne učini, to će na njegov trošak učiniti lučka kapetanija. PZ-om se propisuju pravila o odgovornosti za troškove obveznog uklanjanja. Bitno je da vlasnik činom odreknuća od vlasništva ne može izbjeći tu obvezu i izigrati zakon na način da se odricanjem od prava vlasništva oslobodi odgovornosti za troškove obveznog uklanjanja podrtine odnosno potonule stvari te za štetu nastalu zbog neizvađene podrtine odnosno potonule stvari.

¹⁶⁰ Čl. 840.d. st. 4. PZ-a.

¹⁶¹ O stjecanju prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima koje ne budu izvađene u roku od dvije godine opširnije supra. t. 4.2.5.2.

¹⁶² Čl. 133. st. 2. ZV-a.

Međutim, istodobno PZ-om koji uspostavlja pravila posebnog pravnog uređenja za podrtine i potonule stvari nije posebno određeno da odreknuće nije moguće, pa stoga vrijede opća pravila. Prema općim pravilima, subjektivna prava mogu prestati odreknućem. Nositelj subjektivnog prava može se tog prava odreći valjanim jednostranim očitovanjem svoje volje, pa će to njegovo pravo prestati.

Nema zapreke da se vlasnik odrekne vlasništva neizvađene podrtine ili potonule stvari i prije nastupanja neoborive zakonske predmnijeve o odricanju znači prije protoka roka od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala ili prije primjene instituta nalaza stvari u moru. Jasno je da odgovornost vlasnika koja prestaje u trenutku njegova odreknuća od prava vlasništva vrijedi samo za buduće događaje. Svaka njegova odgovornost za eventualne štete koje su prouzročene prije njegova odreknuća od prava vlasništva i dalje postoji, npr. šteta nastala trećim osobama od neizvađene podrtine odnosno potonule stvari. Osim odgovornosti za štetu, isto vrijedi i za sve druge obveze koje su za vlasnika podrtine odnosno potonule stvari nastale prije odreknuća. Najvažnija obveza je ukloniti opasnu podrtinu odnosno potonulu stvar, odnosno odgovornost za troškove lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine odnosno potonule stvari.

U svezi vlasnikova odreknuća od prava vlasništva na neizvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari važna pitanja su:

- a) kako se ostvaruje odreknuće u ovom slučaju, i
- b) koja je pravna sudbina podrtine odnosno potonule stvari koje se vlasnik odrekao.

- a) kako se ostvaruje odreknuće

Derelikcija je po svojoj naravi pravni posao vlasnika stvari, koji se sastoji od faktičnog čina napuštanja posjeda stvari i očitovanja volje da se odriče svojeg vlasništva.¹⁶³ Čin napuštanja posjeda stvari sam za sebe ne uzrokuje prestanak prava vlasništva, već je potrebno i valjano očitovanje volje. Ono može biti valjano učinjeno u bilo kojem obliku u kojem se može očitovati volja; to može biti i konkludentna radnja, štoviše, u najvećem broju slučajeva će volja odreći se vlasništva neke stvari biti očitovana upravo radnjom napuštanja posjeda te stvari. Međutim, u ovom slučaju treba biti vrlo oprezan prilikom ocjene postoji li valjano očitovanje volje za

¹⁶³ Zbog propasti, brod, jahta ili plovni objekt bit će brisani iz odgovarajućeg upisnika na zahtjev njegova vlasnika. Međutim, on ostaje vlasnik njegovih ostataka, točnije podrtine. Ako je plovni objekt koji je postao podrtina brisan iz upisnika zbog propasti, vlasnik koji želi napustiti i odreći se prava vlasništva na toj podrtini učinit će to napuštanjem posjeda, jer kod takve podrtine posjed vrši publicitetnu funkciju. Čin napuštanja predstavlja način njezinog napuštanja, a time i odreknuće od prava vlasništva na toj pokretnini. Prema čl. 172. st. 1. ZV-a napuštanje posjeda stvari znači odreknuće od prava vlasništva. Međutim, ako je plovni objekt koji je postao podrtina još uvijek upisan u odgovarajući upisnik, publicitetnu funkciju ne vrši posjed, već upis u upisnik. Zbog toga bi tek brisanje prava vlasništva iz upisnika značilo čin napuštanja, a na temelju očitovanja o odreknuću od vlasništva danog u obliku isprave podobne za upis.

odricanjem. Ne može se smatrati da je vlasnik očitovao konkludentnim radnjama volju za odricanjem od svog prava vlasništva ako nije u roku od 30 dana zatražio dozvolu za vađenje podrtine odnosno potonule stvari. Kao što je opisano, takvo držanje vlasnika stvara predmnijevu da ne želi poduzeti vađenje, a ne i da se odrekao stvari. Odricanje će se presumirati tek protekom roka od dvije godine ili u slučaju nepreuzimanja izvađene stvari.¹⁶⁴ Zbog pravne sigurnosti opasno je da se napuštanje posjeda pokretne stvari i kada njime nije očitovana volja odreći se vlasništva, tumači kao akt derelikcije, zbog toga čl. 132. st. 3. ZV-a propisuje da se u slučaju sumnje smatra da stvar nije ničija.

b) pravna sudbina podrtine odnosno potonule stvari koje se vlasnik odrekao

Ako se vlasnik odrekao prava vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari prije isteka roka od dvije godine odnosno prije primjene instituta nalaza stvari u moru, u tom slučaju prestaje pravo vlasništva na toj podrtini odnosno potonuloj stvari, a ona postaje ničija (*res nullius*), međutim, nije stvar sposobna za prisvajanje.

Pravni poredak, slijedeći određene pravopolitičke razloge, isključuje mogućnost stjecanja prava vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari prisvojenjem.¹⁶⁵ PZ određuje koja je pravna sudbina napuštenih podrtina i potonulih stvari koje se ne mogu steći prisvojenjem. Napuštene podrtine i potonule stvari, kao i one koje su izgubljene ili im je vlasnik nepoznat, ili ih ne želi vaditi, prema posebnom pravnom uređenju PZ-a predmet su stjecanja nalazom stvari u moru, a nakon proteka dvije godine *ex lege* prelaze u vlasništvo Republike Hrvatske. Slično rješenje ima i ZV u odnosu na stjecanje napuštenih nekretnina. Vlasnik nekretnine može se odreći svojeg prava vlasništva na njoj, ali nekretnina ne postaje ničija, nego samim time *ex lege* prelazi u vlasništvo Republike Hrvatske. Isključena je mogućnost stjecanja napuštene nekretnine prisvojenjem.¹⁶⁶

5.2.5. Prestanak prava vlasništva na podrtini ili potonuloj stvari propašću stvari

Propisano je ako su brod ili jahta propali ili se pretpostavlja da su propali, a za brodicu i ako je uništena, brišu se ih upisnika brodova, odnosno očevidnika brodica.¹⁶⁷ Vlasnik broda, odnosno jahte dužan je u roku od 15 dana od dana propasti broda, odnosno jahte podnijeti zahtjev lučkoj kapetaniji za brisanje broda iz upisnika brodova, odnosno jahte iz upisnika jahte.¹⁶⁸ Također, tu dužnost ima i vlasnik bro-

¹⁶⁴ Opširnije supra. t. 5.2.2. i t. 5.2.3.

¹⁶⁵ Opširnije supra. t. 4.2.4.1.

¹⁶⁶ Čl. 133. st. 2. ZV-a.

¹⁶⁷ Čl. 192. st. 1. točka 1.; čl. 207. st. 1. točka 1. PZ-a.

¹⁶⁸ Čl. 192. st. 4. PZ-a.

dice.¹⁶⁹ Ukoliko vlasnik brodice nakon proteka roka do 15 dana od propasti brodice nije podnio zahtjev za brisanje brodice iz očevidnika brodica, lučka kapetanija će po službenoj dužnosti brisati brodicu iz upisnika brodica.¹⁷⁰ Pretpostavlja se da su brod odnosno jahta propali ako su od primitka posljednje vijesti o brodu ili jahti protekla tri mjeseca. U tom slučaju pretpostavlja se da je brod ili jahta propala onog dana kad su primljene posljednje raspoložive vijesti o njemu.¹⁷¹

Odlučno je da prestankom prava vlasništva propašću broda, jahte ili brodice ili bilo kojeg plovnog ili plutajućeg objekta, vlasnik i dalje ostaje vlasnik njegovih dijelova – ostataka, točnije podrtine. Isto vrijedi i za potonule stvari. Prema PZ-u vlasnik je u obvezi izvaditi odnosno ukloniti podrtinu ili potonulu stvar i on ne može izbjeći ispunjenje te obveze pozivajući se na činjenicu da je izgubio knjižno vlasništvo nad brodom, jahtom ili brodicom ili da je njegova pokretna stvar propala. Iako je izgubio vlasništvo nad pokretnom stvari, jer je ona propala odnosno je uništena, vlasnik i dalje zadržava pravo vlasništva nad ostacima stvari koji u smislu PZ-a predstavljaju podrtinu ili potonulu stvar.

Prema općem stvarnopravnom uređenju, pravo vlasništva prestaje propašću stvari koja je bila predmetom toga prava, no ostanu li neki ostaci stvari, vlasnik na njima zadržava vlasništvo (čl. 169. st. 1. ZV-a). S propašću stvari izjednačeni su i svi slučajevi u kojima je stvar izgubila svoju dotadašnju samostalnost.¹⁷²

Međutim, ako stvar potpuno propadne, npr. uslijed požara, eksplozije i sl., prestat će i pravo vlasništva nad ostacima jer niti oni neće postojati. Znači, ako podrtina ili potonula stvar, kao stvar posebno opisana i definirana PZ-om i kao entitet u pravnom prometu koji se može individualizirati propadne, prestat će pravo vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari. Radit će se o apsolutnom prestanku prava vlasništva.

6. POSEBNOSTI ZAŠTITE PRAVA VLASNIŠTVA NA NEIZVAĐENIM PODRTINAMA ODNOSNO POTONULIM STVARIMA

Neizvađene podrtine odnosno potonule stvari uživaju posebnu zaštitu. PZ-om se osigurava njihova zaštita *in situ*. Zabranjeno je podrtinu i potonulu stvar neovlašteno dirati, pomicati, premještati, ili na bilo koji drugi način mijenjati njezino postojeće stanje.¹⁷³ Svrha spomenute zabrane je zaštita podrtine, odnosno potonule stvari

¹⁶⁹ Čl. 207. st. 3. PZ-a.

¹⁷⁰ Čl. 207. st. 4. PZ-a.

¹⁷¹ Čl. 192. st. 2. PZ-a. Ova odredba jezično, stilski, a i sadržajno nije ujednačena s odredbom čl. 207. st. 2. PZ-a koja sadrži predmnijevu o tome kada će se smatrati da je brodica propala. Propisano je: "Smatra se da je brodica propala ako je od primitka posljednje vijesti o brodici proteklo tri mjeseca. U tom slučaju smatra se da je brodica propala *sljedećeg* dana nakon dobivene posljednje vijesti o njoj". Označile autorice.

¹⁷² Žuvela Mladen, *Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima*, Organizator, Zagreb, 2009., str. 520.

¹⁷³ Čl. 840.č. st. 1. PZ-a.

od devastacija i oštećivanja, ali i zaštita prava vlasništva osobe koja je u trenutku potonuća ili nasukavanja bila vlasnik, ili Republike Hrvatske koja je postala vlasnik podrtine na temelju zakona. Neovlaštenim diranjem, premještanjem i sl. može doći do oštećivanja podrtine ili potonule stvari, a time i do umanjenja njezine preostale vrijednosti. Također, neovlašteno manipuliranje podrtinama odnosno potonulim stvarima može dovesti do toga da one postanu opasne.¹⁷⁴

Vlasnik podrtine odnosno potonule stvari može štititi svoje pravo svim sredstvima zaštite koja vlasniku stoje na raspolaganju na temelju ZV-a. Ako je podrtina odnosno potonula stvar premještena, izvađena ili je promijenjeno njezino postojeće stanje, a time je vlasniku oduzet posjed stvari, njezin vlasnik se može poslužiti vindikacijskim tužbama, i to pravom vlasničkom tužbom za povrat stvari (reivindikacija)¹⁷⁵ ili tužbom predmnijevanog vlasnika za povrat stvari (publicijanska tužba).¹⁷⁶ Uznemirava li netko vlasnikovo pravo vlasništva na drukčiji način, a ne oduzimanjem podrtine odnosno potonule stvari, vlasnik će se moći poslužiti pravom vlasničkom tužbom za prestanak uznemiravanja (negatorijska tužba) ili tužbom predmnijevanog vlasnika za prestanak uznemiravanja (publicijanska negatorijska tužba).¹⁷⁷ 178 Hoće li se vlasnik poslužiti pravom vlasničkom tužbom ili publicijanskom tužbom, ovisi o tome je li u stanju dokazati svoje pravo vlasništva. Ako je u stanju dokazati svoje pravo vlasništva, vlasnik će se moći poslužiti pravom vlasničkom tužbom, a ako je u stanju dokazati samo svoje jače pravo na posjed u odnosu na tuženika, stoji mu na raspolaganju publicijanska tužba.¹⁷⁹

Vlasničkom zahtjevu za povrat stvari ima mjesta protiv svake one osobe koja posjeduje vlasnikovu stvar, ako je posjeduje bespravno; pri tome je odlučan utjecaj posjednikova poštenja odnosno nepoštenja na utemeljenost vlasnikova zahtjeva.

Ako je podrtinu odnosno potonulu stvar izvađio pošteni nalaznik na temelju odobrenja nadležne lučke kapetanije neće se raditi o tuđem samovlasnom zahvatu.

¹⁷⁴ Neovlašteno diranje, pomicanje, premještanje, ili na bilo koji drugi način mijenjanje njezinog postojećeg stanja predstavlja pomorski prekršaj, za koji su PZ-om iz 2013. predviđene novčane kazne za pravnu osobu, fizičku osobu i odgovornu osobu u pravnoj osobi (čl. 1017.a. PZ-a).

¹⁷⁵ Čl. 162.–165. ZV-a. Prava vlasnička tužba je tužba vlasnika protiv osobe koja posjeduje njegovu stvar, kojom on, pozivajući se na svoje pravo vlasništva koje može dokazati, traži od nje da mu stvar preda u posjed. Opširnije GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 429.

¹⁷⁶ Čl. 166. ZV-a.

¹⁷⁷ Čl. 167. ZV-a.

¹⁷⁸ Opširnije o zaštiti prava vlasništva putem vlasničkih tužbi, v. GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 620–631.

¹⁷⁹ Tako objašnjavaju GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, svezak 3., op. cit. bilj. 4, str. 756. U pogledu brodova, jahti, brodice uspostavljen je registarski sustav publiciranja vlasništva. Zbog toga vlasniku objekta koji je postao podrtina ne bi trebalo biti teško dokazati svoje vlasništvo. Ako se radi o objektu koji je zbog propasti brisan, vlasnik se može pozvati na potvrdu o brisanju koju sukladno čl. 309. PZ izdaje lučka kapetanija, na zahtjev stranke, a iz koje će biti vidljivi podaci o objektu i vlasniku, a on kao vlasnik i dalje zadržava vlasništvo nad ostacima tog objekta.

Posjednik ima pravo odbiti predaju stvari njezinom vlasniku ako ima pravo koje ovlašćuje na posjedovanje te stvari - pravo na posjed.¹⁸⁰ Štoviše, u slučaju kada je vađenje poduzeo poštenu nalaznik na temelju odobrenja nadležne lučke kapetanije, vlasnik će biti pozvan da preuzme svoju izvađenu stvar u samostalni posjed, pa nema pravni interes za ostvarivanje prava na povrat stvari u sudskom postupku. Također, razumljivo je da se ne radi o tuđem samovlasnom, neovlaštenom i protupravnom zahvatu ako je podrtina odnosno potonula stvar pomaknuta, premještena, uklonjena ili je na bilo koji način izmijenjeno njezino postojeće stanje u okviru poduzimanja mjera obveznog uklanjanja podrtine ili potonule stvari koja predstavlja opasnost i koje se odvija po nalogu nadležnih tijela.

Vlasnik podrtine odnosno potonule stvari može uspjeti sa zahtjevom prema nepoštenom posjedniku, znači onome tko je izvadio podrtinu, odnosno potonulu stvar bez dozvole odnosno protivno odluci nadležne lučke kapetanije. Pored glavnog zahtjeva da mu tuženik preda stvar u posjed, vlasnik bi mogao imati i sporedne zahtjeve. Oni bi mogli biti upravljani na: a) predaju koristi od stvari (koristi od uporabe), kao i na b) naknadu šteta koje su nastale pogoršanjem ili propašću stvari koju vlasnik zahtijeva.¹⁸¹

Nepošteni posjednik ne može vlasniku suprotstaviti sve protuzahitjeve koje bi mu inače mogao postaviti poštenu posjednik.¹⁸² Nepošteni posjednik ima pravo zahtijevati naknadu za nužne troškove, ali za razliku od poštenoga nepošteni posjednik nema pravo na naknadu svih nužnih troškova, nego samo onih koji bi bili nužni vlasniku.¹⁸³ Nepošteni posjednik je ovlašten odvojiti i za sebe uzeti ono što je dodao tuđoj stvari učinivši troškove koji mu se ne naknađuju, ako se to može odvojiti bez oštećenja vlasnikove stvari. U protivnom, znači ako se to ne može odvojiti, on stvar mora vlasniku predati zajedno s time i nije ovlašten zahtijevati nikakvu naknadu za to.¹⁸⁴

7. ZAKLJUČAK

Uvažavajući sva specifična svojstva, funkcije i/ili namjene podrtina i potonulih stvari u društvenom i gospodarskom životu, bilo je potrebno uspostaviti određene osobitosti u pogledu prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima u odnosu na opće stvarnopravno uređenje. U okviru novog pravnog

¹⁸⁰ Čl. 163. st. 1. ZV-a.

¹⁸¹ Opširnije GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 436, 443.

¹⁸² GAVELLA et al., *Stvarno pravo*, op. cit. bilj. 14, str. 437 ističe: "Pitanje je, treba li glede posjednikovih protuzahitjeva supsidijarno primjenjivati pravila obveznog prava o stjecanju bez osnove (čl. 210–219 ZOO-a). Ona nisu sasvim u skladu sa stvarnopravnima i prijeti opasnost da bi njihova primjena mogla dovesti nepoštenog posjednika u bolji položaj od onoga koji mu je zakonodavac namijenio po ZV".

¹⁸³ Čl. 165. st. 3. ZV-a.

¹⁸⁴ Čl. 165. st. 5. ZV-a.

uređenja za podrtine i potonule stvari, koje je uspostavljeno novelom PZ-a iz 2013. godine, otvoreni su novi oblici stjecanja prava vlasništva na temelju PZ-a kao posebnog zakona. Propisuju se posebne pretpostavke za prestanak i stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima, pa u određenim slučajevima PZ kao poseban zakon služi kao pravni temelj za stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima. Slučajevi prestanka odnosno stjecanja prava vlasništva na podrtinama odnosno potonulim stvarima na temelju PZ-a su: stjecanje podrtina i potonulih stvari koje su nađene u moru primjenom instituta nalaza stvari u moru te stjecanje vlasništva Republike Hrvatske na podrtinama i potonulim stvarima koje vlasnik nije izvadio u roku od dvije godine od dana kada su potonule ili se nasukale. Spomenutim posebnim oblicima stjecanja prava vlasništva na temelju PZ-a obuhvaćene su podrtine i potonule stvari koje su napuštene, ili izgubljene, ili im je vlasnik nepoznat, ili ih ovlaštena osoba ne namjerava vaditi. Kreiranje posebnog stvarnopravnog uređenja koje svojim normama određuje, u određenim slučajevima, posebne pretpostavke koje moraju biti ispunjenje za prestanak i stjecanje prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima, važno je radi postizanja pravne sigurnosti u pogledu stvarnopravnih pitanja koja se odnose na mogućnost prestanka i stjecanja prava vlasništva te bolje prilagođenosti životnim potrebama i praksi.

U radu je precizno objašnjeno kada može doći do primjene institut nalaza stvari u moru, točnije tko i pod kojim pretpostavkama može steći vlasništvo nalazom stvari u moru. Vađenje podrtine ili potonule stvari može se odobriti poštenom nalazniku ili lučkoj kapetaniji ako vlasnik u PZ-om propisanom roku, a to je rok od 30 dana od dana potonuća odnosno nasukavanja, ne pokrene postupak za dobivanje odobrenja za vađenje ili ako u roku od 30 dana od dobivanja odobrenja ne započne vađenje. Vlasnikovo pasivno držanje unutar spomenutih rokova nema izravnih reperkusija na prestanak prava vlasništva vlasniku neizvađene podrtine ili potonule stvari. Zbog toga isključivo nastupa predmnijeva da vlasnik ne namjerava poduzeti vađenje, a to ima za posljedicu mogućnost primjene instituta nalaza stvari u moru. Samim aktom vađenja koje poduzima pošteni nalaznik ili lučka kapetanija, isto tako, ne dolazi do prestanka odnosno novog stjecanja prava vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari. Naime, nakon što su pošteni nalaznik ili lučka kapetanija izvadili stvar, Ministarstvo oglasom poziva vlasnika da u roku od 15 dana od objave oglasa preuzme izvađenu stvar i podmiri troškove u svezi s vađenjem i čuvanjem stvari. Ako vlasnik podrtine odnosno potonule stvari podmiri sve troškove u svezi vađenja i čuvanja, stječe pravo na povrat posjeda izvađene podrtine odnosno potonule stvari, pa u ovom slučaju ne dolazi do promjene osobe vlasnika, odnosno do prestanka i novog stjecanja prava vlasništva. Međutim, neispunjenje obveznopravnog zahtjeva poštenom nalazniku ili Republici Hrvatskoj, ovisno o tome je li vađenje poduzeo pošteni nalaznik ili lučka kapetanija, dovodi do odgovarajućih stvarnopravnih posljedica. Prva važna stvarnopravna posljedica je da vlasnikovo pasivno

držanje u ovoj situaciji, a to znači ako se ne javi, odnosno odbije preuzeti stvar ili namiriti sve razumne troškove i nalazninu, stvara neoborivu zakonsku predmnijevu da je podrtina odnosno potonula stvar *napuštena* i da se vlasnik odrekao stvari, a njegovo pravo vlasništva prestaje postojati. Druga važna stvarnopravna posljedica je da prestankom postojanja dotadašnjeg prava vlasništva stvar ne postaje *ničija*, nego vlasništvo prelazi na Republiku Hrvatsku ili poštenog nalaznika. Znači, dolazi do stjecanja prava vlasništva na temelju zakona. Poštenu nalaznik može izričito odbiti prihvatiti vlasništvo podrtine odnosno potonule stvari koju je izvadio. Naime, njegov komercijalni interes zbog kojeg se uključio u postupak vađenja može biti ostvarivanje prava na nalazninu, a ne i stjecanje stvari u vlasništvo. U slučaju ako poštenu nalaznik odbije prihvatiti vlasništvo, vlasnik podrtine odnosno potonule stvari postaje Republika Hrvatska.

Drugi slučaj stjecanja prava vlasništva na podrtini odnosno potonuloj stvari na temelju PZ-a, znači zakonskom temelju stjecanja, je stjecanje prava vlasništva Republike Hrvatske na podrtinama i potonulim stvarima koje njihov vlasnik nije izvadio u roku od dvije godine od dana kada su potonule ili se nasukale. Prema novom stvarnopravnom uređenju za podrtine odnosno potonule stvari, pasivno držanje vlasnika koje traje duže vrijeme (zakon je propisao 2 godine od dana potonuća odnosno nasukavanja) dovodi do određenih specifičnih pravnih posljedica predviđenih PZ-om. Predmnijeva se da se vlasnik *odrekao* stvari ako ju nije izvadio u roku od dvije godine od dana kada je potonula ili se nasukala. Radi se o neoborivoj zakonskoj presumpciji koja dovodi do prestanka prava vlasništva dosadašnjem vlasniku podrtine odnosno potonule stvari. Istodobno, neizvađena podrtina odnosno potonula stvar iako je napuštena ne postaje *ničija* već na temelju PZ-a dolazi do stjecanja prava vlasništva Republike Hrvatske na neizvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari. Kao i sva stjecanja prava vlasništva na temelju zakona i u ovom slučaju pravni učinak nastupit će po samom pravu (*ipso iure*) čim se ispune sve pretpostavke stjecanja predviđene zakonom. Drugim riječima za stjecanje vlasništva na tom temelju nije potreban bilo kakav čin koji bi imao funkciju zakonom određenog načina stjecanja. U ovom slučaju kao i u slučaju stjecanja prava vlasništva nalazom stvari u moru radi se o derivativnom stjecanju prava vlasništva. Ne radi se o stjecanju prava vlasništva na stvarima koje su postale *ničije* i osnivanju novog prava vlasništva na novog stjecatelja, već o *prijelazu* prava vlasništva na Republiku Hrvatsku, odnosno kod nalaza stvari na poštenog nalaznika. To je iznimka od načela da se na temelju zakona pravo vlasništva stječe izvorno (originarno). PZ ima posebno pravno uređenje glede pitanja početka tijeka vremena koje mora proteći da bi Republika Hrvatska stekla vlasništvo na neizvađenoj podrtini ili potonuloj stvari. Početak tijeka roka vezuje se uz specifičan trenutak, a to je trenutak kada je stvar potonula ili se nasukala. Ako se ne može utvrditi vrijeme potonuća ili nasukavanja u svrhu utvrđivanja dvogodišnjeg roka, zakon uvodi predmnijevu o vremenu potonuća, odnosno nasukavanja.

Način obračunavanja tijeka vremena potrebnog za zakonsko stjecanje vlasništva na neizvađenoj podrtini ili potonuloj stvari ne uključuje mogućnost prekida i zastoja tijekom roka. Znači, dvogodišnji rok iz PZ-a je objektivni rok.

Važna specifičnost, odnosno osobitost stjecanja prava vlasništva na podrtinama odnosno potonulim stvarima koje imaju ili se pretpostavlja da imaju obilježje kulturnog dobra jest da u odnosu na njih, osim posebnog stvarnopravnog uređenja iz PZ-a, može doći do primjene i posebno stvarnopravno uređenje za kulturna dobra predviđeno Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te odgovarajući međunarodni ugovori u tom području koji obvezuju Republiku Hrvatsku.

Na sve ostale stvarnopravne odnose koji nisu posebno uređeni PZ-om ili posebnim stvarnopravnim uređenjem za kulturna dobra, primjenjuju se opća pravila stvarnog prava, i to pravila ZV-a o stjecanju i prestanku prava vlasništva. Konkretno, primjenjuju se odredbe ZV-a o stjecanju prava vlasništva na temelju pravnog posla, odluke suda ili druge javne vlasti i nasljeđivanja.

U praksi je nužno uvažavanje svih specifičnosti stjecanja i prestanka prava vlasništva, ponajprije onih koji se tiču specifičnog načina stjecanja. Niz specifičnosti u pogledu načina stjecanja prava vlasništva na temelju pravnog posla rezultat su posebnih svojstava i pravnih karakteristika podrtina i potonulih stvari. U određenim situacijama način stjecanja neće se odvijati prema pravilima ZV-a o načinu stjecanja pokretnina, a to je predajom stvari u samostalan posjed stjecatelju, već će kao modus stjecanja dolaziti u obzir isključivo upis u odgovarajući upisnik plovnog ili plutajućeg objekta koji je postao podrtina. Naime, čini se da će u praksi čest slučaj biti da u trenutku sklapanja pravnog posla imamo podrtinu u onom širokom značenju kako smo ju definirali u PZ-u za potrebe odredbi o vađenju i uklanjanju podrtina i potonulih stvari, ali da u tom trenutku odnosi potonuli ili nasukani plovni objekt je zapravo još uvijek plovni objekt upisan u odgovarajući upisnik. Znači, u fazi dok još nije došlo do brisanja iz upisnika plovnog objekta koji je postao podrtina, način stjecanja je upis prava vlasništva u odgovarajući upisnik.

U slučajevima u kojima će način stjecanja biti prijenos posjeda predajom stvari, nerijetko će također doći do izražaja specifična svojstva podrtine odnosno potonule stvari. Naime, predaja same stvari, tzv. prava predaja (*traditio vera*) neće biti moguća u slučajevima ako se radi o neizvađenoj podrtini odnosno potonuloj stvari, pa će se prijenos posjeda najčešće vršiti predajom sredstava kojim stjecatelj ima vlast na stvari. Stjecanje činom predaje izraženim očitovanjem volje odvijat će se u onim slučajevima za koje ZV omogućava da se posjed može prenijeti očitovanjem volje tradenta i stjecatelja. Predaja podrtine odnosno potonule stvari kratkom rukom (*traditio brevi manu*) dolazit će do primjene u slučajevima kada je postojao suvlasnički ili zakupni odnos te radni odnos ili odnos u kojem je luka nautičkog turizma postupala kao pomoćnik u posjedovanju, a koji su prethodili pravnom poslu na temelju kojeg se sječe podrtina odnosno potonula stvar.

Specifičnost odnosno važna osobitost stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima je da na njima nije moguće stjecanje prava vlasništva priraštajem, dosjelošću i nalazom stvari kao oblicima stjecanja prava vlasništva na temelju ZV-a. Isto tako, nije moguća niti okupacija derelinkviranih podrtina odnosno potonulih stvari i njihovo stjecanje prisvojenjem kao oblikom stjecanja na temelju zakona – ZV-a. PZ precizno određuje koja je pravna sudbina napuštenih podrtina odnosno potonulih stvari. Stjecanje vlasništva na *napuštenim* podrtinama odnosno potonulim stvarima uvijek se odvija na temelju PZ-a kao odredbi posebnog zakona i to a) kao stjecanje na temelju zakona (PZ-a) podrtina i potonulih stvari koje vlasnik nije izvadio u roku od 2 godine od dana kada su potonule ili se nasukale i b) stjecanje nalazom stvari u moru, također kao oblikom stjecanja na temelju zakona (PZ-a).

PZ ima jasne, dobro razrađene i sveobuhvatne odredbe u svezi prestanka i stjecanja prava vlasništva na podrtinama i potonulim stvarima koje se odvija na temelju PZ-a kao zakonskom temelju stjecanja. Smatramo da novo pravno uređenje uvažava sve specifičnosti podrtina i potonulih stvari. Primjena ovih novih odredbi u praksi pokazat će prednosti koje posebno stvarnopravno uređenje donosi, ali isto tako i eventualne nedostatke i potrebu za poboljšanjem.

Summary:

THE PARTICULARITIES OF THE ACQUISITION AND FORFEITURE OF OWNERSHIP OVER WRECKS AND SUNKEN OBJECTS

Wrecks and sunken objects that are abandoned, or lost, or whose owner is unknown, or the owner does not intend to recover them, are subject to a special regime of property law. The Croatian Maritime Code serves as a legal basis for acquiring ownership over wrecks and sunken objects in cases not provided for by general property law. These are: the law of finds applying to wrecks and sunken objects, and the acquisition of ownership by the Republic of Croatia over wrecks and sunken objects that were not recovered by their owners within a period of two years from the time of their sinking or stranding.

There are additional particularities in respect of wrecks and sunken objects of cultural importance. These are subject to special protection under the legislation on the protection of cultural goods.

The authors analyse the special regime of property law applying to the acquisition and forfeiture of ownership over wrecks and sunken objects, including the relationship between the special rules applying to wrecks and sunken objects contained in the Croatian Maritime Code and the general rules of property law.

This paper provides for an extensive commentary of the respective legal provisions introduced by the amended version of the Croatian Maritime Code of 2013, giving guidelines for their interpretation in practice.

The new regime of property law for wrecks and sunken objects is assessed as a very useful and important innovation in Croatian maritime law.

Keywords: *wreck; sunken object; maritime law; property law; ownership, Croatian Maritime Code; the law of finds.*

